

UiO : Det juridiske fakultet

Vilkårene for tilståelsesdom

Straffeprosessloven § 248 og tilståelsessakenes rolle i straffeprosessen

Kandidatnummer: 604

Leveringsfrist: 25. april 2018

Antall ord: 17 765

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	Presentasjon av tema og problemstilling	1
1.2	Bakgrunn for valg av tema.....	1
1.3	Avgrensninger.....	1
1.4	Begrepsavklaringer	2
1.5	Metode og kildebruk.....	2
1.6	Videre fremstilling	3
2	HISTORIKK OG BEGRUNNELSE FOR TILSTÅELSESSAKER	3
2.1	Tilståelsen som bevis og tilståelsessakenes plass i loven	3
2.2	Hensyn bak ordningen	4
2.3	Forekomsten av tilståelsessaker	5
3	VILKÅRENE FOR TILSTÅELSESDOM I STRAFFEPROSESSLOVEN § 248 ..	6
3.1	Innledning	6
3.2	Begjæring fra påtalemyndigheten	6
3.3	Samtykke fra siktede.....	7
3.3.1	Alminnelige regler om siktedes samtykke.....	7
3.3.2	Samtykke fra umyndige.....	8
3.4	Pådommelse må ikke være betenkelig.....	9
3.5	Uforbeholden tilståelse	13
3.5.1	Innledning.....	13
3.5.2	Forhold av betydning for skyldspørsmålet.....	14
3.5.3	Forhold av betydning for straffespørsmålet.....	21
3.6	Tilståelsen må styrkes av de øvrige opplysninger	24
3.7	Tilståelsen må avgis innen retten.....	25
3.8	Maksimal strafferamme på 10 års fengsel	26
3.9	Særreglene for saker etter vegtrafikkloven §§ 22 og 24 første ledd jf. § 31.....	27
3.9.1	Bakgrunn for særreglene	27
3.9.2	Innholdet i skylderklæringen	29
4	ØVRIGE PROSESSUELLE VILKÅR.....	29
4.1	Innledning og fremstillingen videre.....	29
4.2	Domstolen.....	30
4.2.1	Verneting	30
4.2.2	Rettsens sammensetning	30

4.2.3	Adgangen til å omsubsumere	31
4.2.4	Plikt til pådømmelse?	31
4.3	Øvrige aktører	31
4.3.1	Påtalemyndigheten.....	31
4.3.2	Forsvarerbistand	32
4.3.3	Fornærmede og bistandsadvokat	34
4.4	Offentlighet.....	36
4.5	Gjennomføring som fjernmøte.....	36
5	TILSTÅELSESDOMMEN OG VIDERE SAKSGANG	37
5.1	Dommens innhold.....	37
5.1.1	Krav til dommen og rettsboken	37
5.1.2	Frifinnende dom?.....	37
5.2	Anker og videre saksgang.....	38
5.2.1	Innledning.....	38
5.2.2	Skyldspørsmålet.....	39
5.2.3	Saksbehandlingen	40
5.2.4	Lovanvendelsen	40
5.2.5	Straffutmålingen	40
6	TILSTÅELSESSAKENES FREMTID	41
6.1	Innledning	41
6.2	Siktedes samtykke.....	42
6.3	Retten til forsvarer	43
6.4	Straffetilsagn	44
7	AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER.....	45
	LITTERATURLISTE.....	47

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema og problemstilling

Temaet for oppgaven er vilkårene for tilståelsesdom, en prosessordning for forenklet behandling av straffesaker i medhold av straffeprosessloven (strpl.) av 1981¹ § 248, og ordningens rolle i straffeprosessen. Det vil i fremstillingen legges særlig vekt på de materielle vilkår for dom, fremstilt i hoveddelen i kapittel 3.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Tilståelsessakene utgjør en meget betydelig andel av straffesaker i tingretten, men vies begrenset oppmerksomhet i mediene og samfunnsdebatten. Dette skyldes imidlertid ikke at tilståelsessakene alltid går smertefritt for seg. Selv om man lenge har hatt særregler for tilståelsessaker har både lagmannsretter og Høyesterett jevnlig måttet presisere innholdet av vilkårene for slik dom.

Lovgiver har også gjentatte ganger ytret et ønske om å øke andelen tilståelsessaker ytterligere. Dette skyldes først og fremst at ordningen er sterkt ressursbesparende sammenlignet med kostbare og tidkrevende hovedforhandlinger. I tilståelsessaker holdes ingen hovedforhandling, kun et rettsmøte med sikte på pådømmelse. Skyldspørsmålet er ubestridt, det foretas ingen utførlig bevisførsel utover siktedes forklaring og dommen avses av en enkelt fagdommer i enedommersak.

Jeg har også selv arbeidet noe med saker man ønsket å få avgjort ved tilståelsesdom i forbindelse med et praksisopphold ved en retts- og påtaleenhet underveis i studietiden. Dette arbeidet styrket min interesse for prosessordningen.

1.3 Avgrensninger

Formålet med oppgaven er å belyse vilkårene for tilståelsesdom og prosessordningen som fremgangsmåte for pådømmelse av straffbare forhold. Det avgrenses derfor i sin helhet mot samtidig avgjørelse av sivile krav, utover å bemerke at det følger av strpl. § 432 at slike krav ved tilståelsesdom kun kan idømmes i den utstrekning de finnes utvilsomme. Det foreligger derimot ingen spesielle begrensninger for pådømmelse av krav om inndragning eller tap av førerett, jf. strpl. § 2 nr. 2 og 3, ved tilståelsesdom. Slike aksessoriske krav pådømmes på samme måte som ved hovedforhandling og redegjøres derfor ikke videre om.

Etter § 248 tredje ledd kan ikke forvaring eller særreaksjon idømmes ved tilståelsesdom. Slike reaksjoner er forbeholdt særdeles alvorlige saker og/eller lovbrøyttere hvis mentale tilstand gjør

---

¹ Lov 22. mai 1981 nr. 25 Lov om rettergangsmåten i straffesaker

det særdeles betenkelig å dømme dem basert på deres egen forklaring. Begrensningen er både naturlig – og absolutt. Den behandles derfor ikke mer inngående.

1.4 Begrepsavklaringer

Da oppgaven tar for seg tilståelsessaker etter strpl. § 248 vil de fleste juridiske begreper være kjent. Tilståelsesdom var imidlertid frem til 2003² kjent som «dom i forhørsrett». Dette var en rent språklig justering,³ og tilståelsesdommer vil derfor iblant bli omtalt som «dom i forhørsrett» der den aktuelle kilden selv bruker denne betegnelsen.

Med «tilståelsesdom» menes i denne fremstillingen dom etter prosessordningen hjemlet i strpl. § 248. Tilståelser kan avgis også i hovedforhandling, men slike dommer er ikke tilståelsesdommer slik begrepet brukes i straffeprosessloven eller i denne oppgaven.

1.5 Metode og kildebruk

Oppgaven omhandler tilståelsessakene som prosessordning innenfor norsk rettspleie, og de relevante kilder er i vesentlighet norske. Det finnes lignende prosessordninger også i andre land enn Norge, men utenlandske rettskilder faller utenfor ved fastlegging av vilkår for tilståelsesdom etter det særnorske regelverket. Behandlingen bygger på alminnelig juridisk metode og prinsippene som følger av denne. For tilståelsessaker er strpl. § 248 den grunnleggende bestemmelsen, og fremstillingen især i kapittel 3 kretser rundt vilkårene som følger av denne – slik de fremgår etter ordlyden og lovens forarbeider, da spesielt forarbeidene til straffeprosessloven.

Rettsavgjørelser har spesielt stor plass i fremstillingen. Det nærmere innholdet i vilkårene for tilståelsesdom er ofte presisert i dommer, og en rekke spørsmål lovgiver ikke har tatt stilling til er besvart i rettspraksis. Alminnelige kriterier for rettsavgjørelses tyngde iakttas. Det bemerkes likevel at tilståelsessakene uten unntak avses i tingrett, slik at lagmannsretten alltid vil være første ankeinstans ved anke over tilståelsesdom. Lagmannsrettsdommer spiller derfor en betydningsfull rolle ved fastlegging av vilkårene for tilståelsesdom. Det er henvist til noen få tingrettsdommer, men da som eksempler på konkrete hendelser.

Også juridisk teori har betydning, særlig de relativt få fremstillingene som går i dybden på de enkelte vilkår for tilståelsesdom og rettspraksis på området. Juridisk litteratur spiller likevel primært rollen som et supplement til, og en sammenfatning av, andre rettskilder.

---

² Lov 30. august 2002 nr. 67

³ Ot.prp. nr. 65 (2001-02) s. 20-21

Oppgaven er i det vesentlige rettsdogmatisk og kartlegger eksisterende vilkår for tilståelsesdom. I litteraturen er det imidlertid uenighet om enkelte rettspolitiske spørsmål, som hvorvidt det i noe tilfelle burde være mulig å avsi frifinnende dom i tilståelsessak. Uenighetene kan ha betydning for utviklingen på rettsområdet og er derfor redegjort kort for. Det er tale om uenighet de lege ferenda fremfor gjensidig utelukkende påstander om rettstilstanden, og det er følgelig ikke noe mål å betegne den ene oppfatningen som riktigere enn den andre. Der ett syn etter mitt skjønn har de beste grunner for seg bemerkes derimot dette avslutningsvis.

I skrivende stund arbeides det med å utforme en ny straffeprosesslov, og det er i den forbindelse avgitt en utredning med lovutkast.⁴ Arbeidet befinner seg på utredningsstadiet og må leses og tillegges vekt deretter. Utredningen gir likevel uttrykk for hensynene bak prosessordningen og dens plass i rettspleien, samt enkelte bemerkninger om gjeldende rett. Også forslag til endringer av vesentlig betydning for prosessordningen er av interesse.

1.6 Videre fremstilling

Kapittel 2 er en kort redegjørelse for tilståelsessakenes historie og hensynene bak ordningen. Kapittel 3 er en rettsdogmatisk gjennomgang av materielle vilkår for tilståelsesdom i strpl. § 248, med særlig fokus på vilkåret om at tilståelsesdom ikke må være betenkelig og den uforbeholdne tilståelsen. I kapittel 4 gjennomgås prosessuelle vilkår. I kapittel 5 gjøres det rede for selve tilståelsesdommen, både krav til dom og rettsbok og eventuell videre saks- gang. I kapittel 6 presenteres forslaget til ny straffeprosesslov og de mest betydningsfulle endringene i prosessordningen som er foreslått. Kapittel 7 inneholder korte, avsluttende bemerkninger om prosessordningens tilstand, betydning og fremtid.

2 Historikk og begrunnelse for tilståelsessaker

2.1 Tilståelsen som bevis og tilståelsessakenes plass i loven

Tilståelsen har i lang tid vært ansett som et særdeles tungtveiende bevis, og strpl. § 248 er ikke det første eksempelet på at tilståelser langt på vei kan legges til grunn som bevis for skyld. I 1933 skrev forhenværende riksadvokat Peder Kjerschow om tilståelser i straffesaker.⁵ Her vises det til at en tilståelse etter Norske Lov 1-15-1⁶ ikke kunne fragås etter den var avlagt og ubetinget ble lagt til grunn som bevis for skyld selv hvis eventuelle andre bevis pekte i motsatt retning. Dette ble på 1700- og 1800-tallet nyansert noe, med krav om at saken likevel burde søkes opplyst og senere også med krav om at dom grunnet i en tilståelse måtte betinge at det ikke var grunn til å trekke tilståelsens riktighet i tvil.

---

⁴ NOU 2016:24

⁵ Kjerschow (1933)

⁶ Lov 15. april 1687 Kong Christian Den Femtis Norske Lov

Det var likevel først i straffeprosessloven av 1887⁷ at det kom inn en bestemmelse som minner særlig om dagens strpl. § 248. I 1887-loven het det i § 283 at saker som hørte under meddomsrett kunne fremmes til doms uten tiltalebeslutning og tilkalling av domsmenn dersom siktede innen retten avga en uforbeholden tilståelse «hvis Riktighed bestyrkes» ved de øvrige foreliggende omstendigheter – og siktede samtykket til slik behandling. Tross at det er gjort vesentlige endringer i reglene for tilståelsessaker siden den gang, språklig så vel som vilkårsmessig, synes prinsippene bak bestemmelsen i 1887-loven å ligne på dagens utforming.

I dag er det strpl. § 248 som danner utgangspunkt for tilståelsessakene. Paragrafen har gjennomgått endringer flere ganger siden den trådte i kraft, senest i forbindelse med ikrafttreddelsen av den nåværende straffeloven (strl.)^{8,9} i 2015. De grunnleggende materielle vilkårene for dom har likevel, foruten at det er lempet på vilkåret om uforbeholden tilståelse for tilståelsesdom for brudd på to bestemmelser i vegtrafikkloven (vtrl.),¹⁰ jf. kapittel 3.9, forblitt de samme.

2.2 Hensyn bak ordningen

Den aller viktigste hensikten med et eget regelverk for tilståelsessaker har vært, og er fortsatt, å effektivisere behandlingen av enkelte straffesaker uten at dette går på bekostning av rettsikkerheten. Av rettssikkerhetshensyn er det klare utgangspunktet at også mindre alvorlige straffesaker har krav på en grundig og betryggende behandling. Uskyldspresumsjonen gjelder fullt ut også for mindre alvorlige straffbare forhold, og beviskravet er like strengt.

Det er likevel ikke gitt at enhver straffesak er avhengig av like omstendelig behandling for å ivareta rettssikkerheten. Iblant skal det pådømmes straffbare forhold der gjerningspersonen tilstår, bevissituasjonen fremstår oversiktlig, rettsanvendelsen er ukomplisert og utfallet er gitt. Da er det ansett hensiktsmessig at loven åpner for en forenklet behandling som kan anvendes ved behov.

Tingrettens behandling av tilståelsessaker har status som rettsmøte, ikke hovedforhandling. Siktelsen trer inn som tiltalebeslutning, og gjerningspersonen forblir siktet fremfor tiltalt helt til pådømmelse. Dommen avsies av en enkelt fagdommer, og i de fleste saker møter påtalemyndigheten ikke. Effektiviseringen dette medfører letter presset på både domstoler og påtalemyndighet og kan bidra til å få ned etterslep og ventetid. Dette vil også kunne frigjøre res-

---

⁷ Lov 1. juli 1887 nr. 5 [Opphevet]

⁸ Lov 20. mai 2005 nr. 28 Lov om straff

⁹ Samtlige henvisninger til straffeloven i det følgende er til straffeloven av 2005 med mindre annet bemerkes eller fremgår av sammenhengen.

¹⁰ Lov 18. juni 1965 nr. 4 Lov om vegtrafikk

surser til å sikre at mer bevismessig krevende saker får den grundige behandlingen de behøver.

Tilståelsesdom kan også være til siktedes fordel, hvilket er avgjørende for en prosessordning som betinger siktedes samtykke og tilståelse. Behandling som tilståelsessak vil normalt gjøre at saken kommer raskere til avgjørelse i tingretten, der domstolens behandling så vel som tiden frem til domsavsigelse også er kort.

Behandling som tilståelsessak medfører normalt mindre oppmerksomhet enn meddomsrettsaker.¹¹ Dette kan ha stor betydning for siktede. Av domstoloven¹² (dl.) fulgte det tidligere at det ikke var tillatt å referere fra tilståelsessaker, da tingrettens behandling av en tilståelsessak foregår i rettsmøte, og det etter hovedregelen ikke er tillatt å referere fra disse. Dette er imidlertid i dag tillatt, se kapittel 4.4.

Strl. § 78 bokstav f slår fast at det ved straffutmåling skal tas i betraktning at lovbryteren har avgitt en uforbeholden tilståelse. Også forbeholdne tilståelser kan tas i betraktning ved straffutmålingen, men dette er ikke en lovfestet formildende omstendighet. En tilståelsesrabatt vil ventelig være større om den kommer tidlig og har betydning for sakens oppklaring, men også tilståelser som kommer sent kan belønnes med tilståelsesrabatt. Tilståelsesrabatt for uforbeholden tilståelse gis også ved hovedforhandling, men i Rt. 2002 s. 478 ble det bemerket at en tilståelse som kom kort tid før saken var berammet også skulle belønnes med tilståelsesrabatt ettersom dette ga mulighet til å pådømme saken etter strpl. § 248. Bidraget til at saken kunne avgjøres på denne måten ga tilsynelatende grunnlag for strafferabatt i seg selv.

Den forenklete behandlingen kan også oppleves som et gode for eventuelle fornærmede, især ved at saken kommer raskere til behandling og får en raskere avgjørelse.¹³ At siktede avgir en uforbeholden tilståelse kan også klargjøre ansvarsgrunnlaget for et erstatningskrav.¹⁴

2.3 Forekomsten av tilståelsessaker

Andelen tingrettsdommer i straffesaker som avsies som tilståelsesdom har ligget jevnt mellom 40 og 50 % i lang tid, og lå i 2016 på 45 % mot 46 % i 2015.¹⁵ Tilståelsessakene utgjør dermed en meget betydelig andel av straffesaker i tingretten.

Fordi tilståelsessakene sparer både tid og ressurser har det lenge et mål å få økt andelen tilstå-

---

¹¹ Matningsdal (2007) s. 252

¹² Lov 13. august 1915 nr. 5 Lov om domstolene

¹³ NOU 2016:24 s. 423

¹⁴ NOU 2006:10 s. 161

¹⁵ Domstoladministrasjonens årsrapport 2016 s. 16 om domstolene i første instans.

elsessaker ytterligere. Så sent som i 2017, da påtaleanalyseutvalget avga sin utredning med analyse av påtalemyndigheten, var økt satsing på tilståelsessaker blant tiltakene utvalget foreslo. I den forbindelse bemerket utvalget også de store, og etter utvalgets oppfatning til dels uforklarlige, forskjellene mellom politidistriktene i andelen saker som avgjøres ved tilståelsesdom.¹⁶

Ønsket om å få opp andelen tilståelsessaker ble også eksplisitt uttrykt fra politisk hold i utvalgsmandatet da straffeprosessutvalget ble oppnevnt i 2014.¹⁷

3 Vilkårene for tilståelsesdom i straffeprosessloven § 248

3.1 Innledning

Strpl. § 248 regulerer materielle så vel som prosessuelle vilkår for tilståelsesdom. De materielle vilkårene for dom fremgår i vesentlighet av bestemmelsens første ledd første punktum. Vilkårene er kumulative, slik at samtlige vilkår må være oppfylt for at dom skal kunne avsies. De rent prosessuelle vilkår behandles særskilt i kapittel 4.

Strpl. § 248 første ledd første punktum lyder som følger:

§ 248. Etter begjæring fra påtalemyndigheten og med siktedes samtykke kan tingretten pådømme en sak uten tiltalebeslutning og hovedforhandling (tilståelsesdom), når retten ikke finner det betenkelig og saken gjelder

- a) en straffbar handling som ikke kan medføre fengsel i mer enn 10 år, jf annet ledd, og siktede innen retten har gitt en uforbeholden tilståelse som styrkes av de øvrige opplysninger,
- b) en overtredelse av vegtrafikkloven § 22 jf. § 31, og siktede innen retten erklærer seg skyldig etter siktelsen, eller
- c) en overtredelse av vegtrafikkloven § 24 første ledd jf. § 31, og siktede innen retten erklærer seg skyldig etter siktelsen.

3.2 Begjæring fra påtalemyndigheten

Det første materielle vilkåret for tilståelsesdom som følger av ordlyden i § 248 er at tilståelsesdom må begjæres av påtalemyndigheten. Kravet om begjæring er en naturlig følge av anklageprinsippet. Begjæring var etter ordlyden ikke et vilkår for dom i forhørsrett etter straffeprosessloven av 1887. Dette kom sjelden på spissen, men var teknisk sett et brudd på anklageprinsippet.¹⁸

Begjæring skjer i praksis ved at påtalemyndigheten sender en begjæring til tingretten om retts-

---

¹⁶ NOU 2017:5 s. 215 (tiltak 21)

¹⁷ NOU 2016:24 s. 96

¹⁸ Andenæs (2009) s. 446

lig avhør av siktede med sikte på tilståelsesdom.¹⁹ Dersom den som oversender saken mangler påtalekompetanse, men tilståelsesdom avsies, er dette en absolutt opphevelsesgrunn etter strpl. § 343 annet ledd nr. 2.²⁰ Slik saksbehandlingsfeil tillegges ubetinget virkning såfremt dommen er fellende, og den eneste formen for tilståelsesdom er den fellende.

Begjæringen inneholder en siktelse etter ett eller flere bestemte straffebud. Det er ingenting i veien for at påtalemyndigheten endrer subsumsjon mens begjæringen utformes, og siktelsen kan både skjerpes og reduseres idet begjæringen oversendes. Det er imidlertid ikke lenger mulig å oversende en begjæring til tingretten med beskjed om at saken ønskes pådømt «så langt tilståelsen rekker».²¹

Enkelte krav til begjæringen følger av påtaleinstruksen.²² ²³ I begjæringen opplyser påtalemyndigheten om hva den anser som passende straff, samt om enkelte særregler kommer til anvendelse.²⁴ Begjæringen må også inneholde informasjon om hvorvidt siktede har forsvarer, og påtalemyndighetens forslag til straff kan utløse rett til oppnevnt forsvarer.²⁵ Etter strpl. § 248 femte ledd og påtaleinstruksen § 21-3 første ledd skal også eventuell bistandsadvokat varsles om begjæringen. Da varsel til bistandsadvokat om rettsmøtet gis av tingretten må påtalemyndigheten, når tilståelsesdom begjæres, også informere tingretten om fornærmede har bistandsadvokat.²⁶

Strpl. § 248 første ledd annet punktum stiller krav til at begjæringen må opplyse om visse typer overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll. Dette behandles ikke nærmere, men skyldes at retten i tilståelsessaker ikke får en bevisoppgave slik som ved hovedforhandling.

3.3 Samtykke fra siktede

3.3.1 Alminnelige regler om siktedes samtykke

Et forhold kan kun pådømmes ved tilståelsesdom dersom siktede samtykker til det. Hvis siktelsen omfatter flere forhold må siktede samtykke til pådømmelse av alle for at de skal kunne pådømmes, jf. Rt. 1960 s. 1358. Dersom samtykket begrenser seg til enkelte forhold i en siktelse er det etter loven mulig å avsi tilståelsesdom kun for disse, men det er antatt at det nor-

---

¹⁹ Bjerke (2011) s. 926

²⁰ Se også Rt. 1994 s. 649

²¹ Hov (2010) s. 1021

²² Forskrift 28. juni 1985 nr. 1679

²³ Se ellers om påtaleinstruksen i kap. 4.3.1.

²⁴ Påtaleinstruksen § 21-2 første ledd, henvist videre til straffeprosessloven § 3, straffeloven § 39 tredje ledd eller § 82 og straffegjennomføringsloven (Lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv.) § 45.

²⁵ Strpl. § 99. Se også kap. 4.3.2.

²⁶ Se kap. 4.3.3 om fornærmede og bistandsadvokat

malt ikke bør skje.²⁷ I motsetning til for tilståelsen er det ikke et absolutt krav etter ordlyden at siktedes samtykke gis «innen retten». Etter Rt. 1999 s. 243 må det imidlertid utledes av strpl. § 18 tredje ledd, om at rettsboken må vise at forhandlingene har iaktatt de former loven foreskriver, at siktedes samtykke til pådømmelse må inntas i rettsboken. Dersom rettsboken er taus om samtykket har det formodningen mot seg at samtykke foreligger. Samtykket må også foreligge på domstidspunktet, og dette kan ikke avhjelpes i ettertid. Dersom samtykke ikke foreligger er ikke retten domsmyndig, hvilket er en absolutt opphevelsesgrunn.

At samtykket må foreligge på tidspunktet for domsavsigelse innebærer at avgitt samtykke kan kalles tilbake før domsavsigelsen. I Rt. 1929 s. 367 hadde de to siktede trukket tilbake sine samtykker til pådømmelse i forhørsrett etter at dommeren hadde trukket seg tilbake og holdt på å forfatte dommen. Dommeren avsa fellende dom under henvisning til at han oppfattet samtykkene som bindende. Tilståelsene var heller ikke fragått og domspremissene var ferdig skrevet. Høyesterett kom til at siktede har anledning til å tilbakekalle sitt samtykke helt frem til domsavsigelsen. Samtykker til tilståelsesdom kan nok ha samme egenskaper som det som i andre sammenhenger anses som bindende viljeserklæringer, men kan ikke gis tilsvarende bindende virkning.

Bristende forutsetninger vil også gjøre samtykke til tilståelsesdom ugyldig. I Rt. 1939 s. 162 hadde siktede både samtykket til pådømmelse i forhørsrett og senere vedtatt dommen under forutsetning av at han ikke ville anbringes av påtalemyndigheten uten prøvetid. Dette var ikke et tilstrekkelig samtykke. I Rt. 1962 s. 160 hadde de to siktede og deres verger samtykket til pådømmelse av blant annet et erstatningskrav i den tro at skadene de siktede hadde påført en bil beløp seg til kr. 6000. En av de siktede hadde også samtykket under forutsetning av at en eventuell erstatning kunne betales i avdrag. Da det viste seg at det var grunn til å tvile på om dette erstatningskravet svarte til de faktiske skadene var samtykkene avgitt under bristende forutsetninger, og dommen fra forhørsretten ble opphevet på dette punkt.

3.3.2 Samtykke fra umyndige

Dersom siktede ikke er myndig må han fortsatt samtykke til tilståelsesdom, men er han under 18 år følger det av strpl. § 83 første punktum at også hans verge har partsrettigheter. For personer under 18 år er det etter vergemålsloven (vgml.)²⁸ § 16 normalt den eller de med foreldreansvar som er verge. Verger skal varsles om rettsmøtet, men trenger ikke møte. Deres samtykker kan avgis tidligere enn i rettsmøtet, eksempelvis overfor politiet.²⁹

---

²⁷ Bjerke (2011) s. 927

²⁸ Lov 26. mars 2010 nr. 9 Lov om vergemål

²⁹ Bjerke (2011) s. 927

Vgml. § 18 regulerer forholdet mellom vergene. Vergene kan gi hverandre fullmakt til å opp-tre alene. Etter femte ledd anses også møtende verge å ha fullmakt fra den annen verge dersom en verge uteblir tross forsvarlig varsel, et prinsipp lagt til grunn i Rt. 1976 s. 1537. Dersom vergene ikke har gitt tilstrekkelig samtykke tidligere og heller ikke møter kan dette naturlig nok heller ikke regnes som samtykke.³⁰

Dersom det etter strpl. § 83 annet punktum er oppnevnt midlertidig verge for siktede trer hjelpevergen inn i stedet for den eller de egentlige vergene, og det er da ikke nødvendig å innhente samtykke fra egentlig verge.³¹ Såfremt hjelpevergen ivaretar siktetes interesser på beste måte må dom dermed kunne avsies uten egentlig verges samtykke, se Rt. 1967 s. 463.

Etterfølgende godkjennelse likestilles heller ikke for verger med samtykke på domstidspunktet. Manglende samtykke fra verge er en saksbehandlingsfeil, idet retten som ved manglende samtykke fra siktede selv ikke er domsmyndig. Feilen kan ikke avhjelpes ved senere vedtakelse av dom, jf. Rt. 1956 s. 295 og Rt. 1963 s. 817.³²

3.4 Pådømmelse må ikke være betenkelig

Pådømmelse som tilståelsesdom er betinget av at retten ikke finner det betenkelig å avsi slik dom. Dette vilkåret, som i sin utforming er noe mindre konkret enn de øvrige vilkår, åpner for at retten kan unnlate å avsi tilståelsesdom tross at de mer håndfaste vilkår er oppfylt. Ankeinstansen har derimot full kompetanse til å prøve vilkåret.

Enkelte sakstyper er, tross at strafferammen ikke sperrer for det, i sin natur lite egnet for tilståelsesdom. Blant disse er familievoldssaker³³ og uaktsomme drap. I Rt. 1969 s. 179 bemerket førstvoterende at saker med så alvorlige følger som uaktsomme drap «regelmessig er mindre vel egnet for pådømmelse i forhørsrett». I forarbeidene til straffeprosessloven³⁴ er det også antatt at uaktsomme drap er uegnet for tilståelsesdom, både grunnet sakens alvorlighet og fordi straffbarheten avhenger av en skjønsmessig avgjørelse idet retten må vurdere uaktsomheten. Også voldtektssaker er lite egnet for tilståelsesdom, jf. Rt. 1969 s. 349. Voldtekt til samleie etter strl. § 292 jf. § 291 er uansett utelukket grunnet strafferammen, men voldtekter etter strl. § 291 alene kan i prinsippet pådømmes ved tilståelsesdom. Dette er likevel uheldig.³⁵

---

³⁰ Rt. 1977 s. 431

³¹ NUT 1969:3 s. 183 (merknad til § 83)

³² Etterfølgende samtykke ble godtatt i Rt. 1951 s. 99, men dette er et meget spesielt og snevert unntak.

³³ Riksadvokaten (3/2008) s. 8

³⁴ NUT 1969:3 s. 279

³⁵ Også lagt til grunn i NOU 2006:10 s. 41-42

I rundskriv 21. april samme år som de to ovennevnte dommene uttalte Riksadvokaten at særpregede og alvorlige saker ikke bør henvises til behandling i forhørsrett kun fordi det medfører en rask og billig avgjørelse.³⁶ I saker som har hatt alvorlige følger er det grunn til å vurdere nøye om ikke saken heller bør bli gjenstand for den mer omstendelige og betryggende behandlingen en hovedforhandling gir. Det samme vil gjelde der gjerningsbeskrivelsen ikke i seg selv gir særlig veiledning til hvor straffverdig den enkelte overtredelse er og straffverdigheten må bedømmes ut fra forhold som kan variere mye fra sak til sak, selv om avgjørelsen av skyldspørsmålet for så vidt er uproblematisk.

En høy strafferamme eller en praktisk mulighet for streng straff kan føre dommeren nærmere å finne tilståelsesdom betenkelig, men skal begrensningen i strafferamme ha realitet kan ikke dette i seg selv utelukke tilståelsesdom. Grove narkotikaovertridelser etter strl. § 232 første ledd har en strafferamme på ti års fengsel, men avgjøres ikke sjelden ved tilståelsesdom.³⁷ I saker om økonomisk kriminalitet idømmes det også jevnlig lange fengselsstraffer ved tilståelsesdom.³⁸ I forarbeidene sies uttrykkelig at spørsmål om å idømme en streng straff ikke i seg selv er avgjørende for om tilståelsesdom er betenkelig.³⁹

I Rt. 1981 s. 355 hadde siktelsen bygget på beregninger siktede, selv med forsvarerbistand, ikke hadde forutsetninger for å ta stilling til. I dommen knyttes spørsmålet om tilståelsesdom var betenkelig sammen med vilkåret om uforbeholden tilståelse, idet det var betenkelig å anse forklaringen som en uforbeholden tilståelse, samt med spørsmålet om hvorvidt tilståelsen ble styrket av de øvrige opplysninger. Tilsvarende hadde siktede i Rt. 1977 s. 95 beskrevet totalbeløpet han etter siktelsen skyldte som forbausende, men ikke kunnet kommentere det nærmere. Sett hen til Riksadvokatens uttalelser i RA-1969-2 om at særpregede saker ikke for enhver pris bør gå som tilståessaker kan det være rimelig å henvise saker der en eventuell tilståelse i stor grad må suppleres til hovedforhandling. Videre mener Hov at det nok også kan være betenkelig å avsi tilståelsesdom der domfellelse kan ha store personlige konsekvenser for siktede.⁴⁰

Siktede kan ha spesielle utfordringer som gjør tilståelsesdom betenkelig, som et varig nedsatt evnenivå. I Rt. 1991 s. 1235 hadde det blitt avsagt tilståelsesdom mot en mann med en hjerneskade. Hjerneskaden medførte at han kanskje ikke hadde forstått særlig av det som foregikk i rettsmøtet, og pådømmelse i forhørsrett var da klart betenkelig. I kjennelsen i Rt. 1992 s. 897 (Inr. 1279) var domfelte psykisk utviklingshemmet. Selv om utviklingshemmingen ikke var

---

³⁶ Riksadvokaten (2/1969)

³⁷ Se LG-2017-37280, LH-2017-53526

³⁸ TOVRO-2015-106124, endte i Høyesterett med en viss reduksjon i utmålingen.

³⁹ NUT 1969:3 s. 279

⁴⁰ Hov (2010) s. 1022

umiddelbart synlig kunne den utvilsomt ha betydning for hans tilregnelighet, og dommen måtte oppheves. Høyesterett sier ikke selv at det var betenkelighetsvilkåret som burde utelukket pådømmelse, men det er forutsatt både i Karnov⁴¹ og av Bjerke.⁴² Avgjørelsen stemmer også godt med dom LA-2010-86832.

Forbigående svikt i siktedes funksjon, eksempelvis grunnet ruspåvirkning, kan også føre til at det er betenkelig å avsi tilståelsesdom. I hoved- eller ankeforhandlinger der tiltalte møter beruset kan saken i en del tilfeller fortsette, selv der beruselsen og tilhørende oppførsel er slik at han må utvises.⁴³ Dette stiller seg annerledes i tilståelsessaker, der siktedes forklaring er det sentrale bevis. Det kan være klanderverdig å møte beruset til egen pådømmelse. Uansett årsak til påvirkningen vil likevel det å bruke en tilståelse avgitt av en beruset person som det mest tungtveiende bevis for hans skyld ofte kunne oppleves betenkelig. Hvorvidt pådømmelse er betenkelig må vurderes ut fra siktedes faktiske mulighet til å ivareta sine interesser og beruselsens betydning for hvilken bevisverdi hans forklaring har.

Spørsmål om forholdet kan eller bør subsummeres under en bestemt straffebestemmelse kan trekke i retning av at tilståelsesdom er betenkelig. I LH-2010-116864 var det flere forhold som samlet hadde gjort tilståelsesdom betenkelig. Et av forholdene var at subsumsjonen var usikker, idet det var uklart om det var tale om en legemsbeskadigelse eller en legemsfornærmelse.⁴⁴

At saken ikke fremstår fullstendig opplyst, og retten mangler opplysninger av betydning, kan også tenkes å gjøre tilståelsesdom betenkelig. Et eksempel kan være der det er beslagnag et parti narkotika uten at styrkegraden er oppgitt. Det må skilles mellom manglende opplysninger og motstrid mellom styrkegraden oppgitt i en rapport og påstått av siktede i forklaringen. Tilfeller som det sistnevnte kan også gjøre pådømmelse betenkelig, men da fordi forklaringen kanskje ikke utgjør en uforbeholden tilståelse, jf. kapittel 3.5.3 om motstrid vedrørende straffutmålingsmomenter.

Etter strpl. § 294 har retten ex officio plikt til å våke over at saken blir fullstendig opplyst. Regelen er plassert i straffeprosesslovens kapittel 22 om hovedforhandling for tingrett, men gir uttrykk for et generelt prinsipp, og retten har også ved andre saksavgjørelser plikt til å sørge for sakens opplysning.⁴⁵ I utkastet til ny straffeprosesslov er det også foreslått at rettens lovfestede plikt til å sørge for tilstrekkelig bevisføring formelt utvides til å gjelde «for ethvert

---

⁴¹ Karnov (1994) s. 1976

⁴² Bjerke (2011) s. 928

⁴³ Se LA-2012-180165, der tiltalte ble utvist fra ankeforhandling og hans skyldanke derfor avvist.

⁴⁴ Se også LA-2010-12079 der en tilleggsbemerkning trekker i samme retning.

⁴⁵ Se Rt. 1992 s. 883 og Rt. 2001 s. 1219

spørsmål som skal munne ut i en avgjørelse» – såkalt stadienøytral.⁴⁶ At slik plikt også påhviler retten i tilståelsessaker ble lagt til grunn i LA-2013-210804, der det videre ble presisert at dette også gjelder for opplysninger som kun har betydning for straffutmålingen.

At en sak er «fullstendig opplyst» kan være vanskelig både å konstatere og oppnå, og formuleringen kan ikke tas helt på ordet.⁴⁷ Likevel er § 294 langt mer enn en programmerklæring, og manglende overholdelse av denne plikten kan medføre opphevelse. Plikten strekker seg også lengre for opplysninger til tiltaltes (i tilståelsessaker siktedes) gunst enn skade, da pliktens sentrale formål er å hindre uriktige domfellelser.⁴⁸ I utkastet til ny straffeprosesslov foreslås det også lovfestet at retten i alminnelighet ikke skal beslutte ytterligere bevisføring for å opplyse saken til mistenktes ugunst.⁴⁹

Ved manglende opplysninger vedrørende et straffutmålingsmoment i tilståelsessak må retten vurdere om den skal domfelle likevel eller tilbakevise saken til politiet. Å konsekvent domfelle for eksempel lavest tenkelige styrkegrad i narkotikasaker der styrkegraden ikke er oppgitt vil ikke være hensiktsmessig, især dersom styrkegraden enkelt kan avklares om saken tilbakevises til politiet, da dom vil medføre en rettskraftig avgjørelse av forholdet. Det finnes samtidig eksempler på at det i hovedforhandling avsies fellende dom uten at styrkegraden avklares nærmere, og det er ikke nødvendigvis mer problematisk at det samme skjer i tilståelsessaker. Dersom fraværet av slike opplysninger likevel er av vesentlig betydning for den utmålte straff, eller retten kan bli nødt til å nedsubsumere, kan det gjøre pådømmelse betenkelig. For dommeren kan et godt utgangspunkt være å vurdere om viktige bevistemaer ville blitt bedre opplyst ved en hovedforhandling, og om dette i så fall kunne fått betydning for resultatet. I så fall vil tilståelsesdom være betenkelig.⁵⁰

Innholdet av begrepet «betenkelig» er ikke definert i loven, og formuleringen må forstås som en rettslig standard. Det hender også at Høyesterett bruker begrepet betenkelighet sammen med sin vurdering av andre vilkår for tilståelsesdom, og vilkåret må derfor leses i sammenheng med de øvrige vilkår for tilståelsesdom.

At tilståelsesdom ikke er betenkelig er likevel et av flere kumulative vilkår, og retten skal følgelig aldri avsi tilståelsesdom dersom det er betenkelig. I Rt. 1991 s. 1235 anså Høyesterett det unødvendig å vurdere om uforbeholden tilståelse eller samtykke til pådømmelse fra sikte-

---

⁴⁶ NOU 2016:24 s. 572

⁴⁷ Karnov (1994) s. 1987

⁴⁸ Rt. 2013 s. 905 avsnitt 31

⁴⁹ NOU 2016:24 s. 572

⁵⁰ Øyen (2016) s. 299

de forelå fordi det var klart at dommen måtte oppheves uansett fordi pådømmelse hadde vært betenkelig.

I perioden 2011-2013 var det minst fem tilfeller der tilståelsesdommer ble opphevet fordi pådømmelse ved tilståelsesdom var betenkelig.⁵¹ Dette tallet gir imidlertid ikke det fulle svar på betydningen av vilkåret. I tillegg til tilståelsesdommer som senere oppheves fordi det var betenkelig å avsi slik dom kommer tilfellene der tingretten har gjort rett og unnlatt å avsi tilståelsesdom i utgangspunktet. Disse sakene lar seg ikke tallfeste nettopp fordi de ikke endte med dom.

I forarbeidene er det forutsatt at spørsmålet om betenkelighet er det eneste grunnlaget retten kan vise til dersom den avslår påtalemyndighetens begjæring om å avsi tilståelsesdom såfremt de øvrige vilkår må konstateres oppfylt.⁵² Rettens vurdering av om tilståelsesdom er betenkelig kan også bli gjenstand for anke, og motsatt vil det at retten nekter å avsi tilståelsesdom kunne bli gjenstand for kjæremål. At vilkåret kan prøves av overordnet domstol ble også lagt til grunn i Rt. 1991 s. 1235. Der retten har nektet å avsi tilståelsesdom under henvisning til at det var betenkelig å avsi slik dom vil det likevel normalt være naturlig for påtalemyndigheten å ta saken til hovedforhandling fremfor å forfølge nektelsen videre. Vilåret er dermed dommerens mulighet til å unnlate å avsi tilståelsesdom der forholdene i den konkrete sak tilsier at den rette løsning er å ikke avsi slik dom.

3.5 Uforbeholden tilståelse

3.5.1 Innledning

For at det skal kunne avsies tilståelsesdom må siktede også avgi en uforbeholden tilståelse. De eneste unntakene fra dette følger av strpl. § 248 første ledd første punktum bokstav b og c. For saker etter to bestemmelser i vegtrafikkloven er det gjort unntak fra kravet om uforbeholden tilståelse. Disse unntakene behandles særskilt i kapittel 3.9. I dette underkapittelet om uforbeholden tilståelse, som kreves for tilståelsesdom for siktelse etter alle andre bestemmelser, vil ikke disse to unntakene bemerkes annet enn når det er spesiell grunn til det. At siktede i utgangspunktet har samtykket til at saken behandles som tilståelsessak er ikke noen tilståelse i seg selv.⁵³ Etter § 248 må tilståelsen uansett avgis innen retten, men også dette behandles særskilt i kapittel 3.7.

Lest rett frem kan begrepet uforbeholden tilståelse i § 248 nok forstås som et ganske uproblematisk uttrykk for at siktede må erkjenne skyld og ikke ta forbehold om det motsatte. Slik

---

⁵¹ Domstoladministrasjonens rapportserie 1/2014 s. 18-19.

⁵² NUT 1969:3 s. 279

⁵³ Hov (2010) s. 1011

er det ikke. Tvert imot har spørsmålet om hva som utgjør en uforbeholden tilståelse vært såpass vanskelig at det har vært en del vakling i håndhevelsen av vilkåret.⁵⁴

Uttrykket «uforbeholden tilståelse» i strpl. § 248 skal forstås på samme måte som den formilende omstendigheten «uforbeholden tilståelse» i strl. § 78 bokstav f.⁵⁵

I litteraturen er det sondret mellom kravene til en uforbeholden tilståelse hva gjelder forhold av betydning for henholdsvis skyldspørsmålet og straffespørsmålet, og den samme inndelingen foretas i den videre fremstillingen.

3.5.2 Forhold av betydning for skyldspørsmålet

INNLEDNING

Vilkåret om uforbeholden tilståelse har sin bakgrunn i at tilståelsessakene utgjør en forenklet behandlingsmåte. Det er hovedsakelig siktedes rettslige forklaring som utgjør bevisgrunnlaget når skyld skal konstateres. Hov har gitt uttrykk for at et vesentlig moment ved avgjørelsen av om en tilståelse er uforbeholden er om dens form og innhold gjør at den kan «tillegges så sterk betydning som bevis for siktedes skyld at det kan anses som forsvarlig å sløyfe ytterligere bevisføring om dette spørsmålet.»⁵⁶ Siktedes tilståelse overfor dommeren må dermed være så grundig, troverdig og uforbeholden at dommeren er trygg på at skyld kan konstateres uten ordinær bevisføring – uten at dette føles rettssikkerhetsmessig utrygt.

Uforbeholdne tilståelser er dermed vesensforskjellige fra rene skylderkjennelser. I Rt. 1990 s. 801 opphevet Høyesterett en forhørsrettsdom der siktedes påståtte forklaring begrenset seg til en ren skylderkjennelse. Å kun vedta straffansvar, uten at det avgis og protokolleres en selvstendig forklaring som dekker vilkårene for straffskyld, utgjør ingen uforbeholden tilståelse.

Kravet til domsgrunner i strpl. § 40 gjelder fullt ut også for tilståelsesdommer, og da siktedes forklaring er det sentrale bevis må hans forklaring nærmest alene gi dommeren grunnlag for å avsi fellende dom hvis premisser tilfredsstiller kravene i § 40. I Rt. 2007 s. 1040 formuleres dette som at siktedes rettslige forklaring hva angår skyldspørsmålet «fullt ut må omfatte de objektive og subjektive vilkår for straff i vedkommende straffebed – et krav som refererer seg

---

⁵⁴ Andenæs (2009) s. 439

⁵⁵ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) s. 44, også lagt til grunn i Rt. 2005 s. 559 avsnitt 18.

⁵⁶ Hov (2010) s. 1011

til skyldspørsmålet». Dette utgangspunktet har fått tilslutning i litteraturen, om enn noe ulikt formulert.^{57 58}

De objektive straffbarhetsvilkår omfatter overtredelse av gjerningsbeskrivelsen i det aktuelle straffebudet og fraværet av objektive straffrihetsgrunner. De subjektive straffbarhetsvilkår omfatter siktedes subjektive skyld og hans skylddevne. Straffbarhetsvilkårene behandles hver for seg i bokstavene a til d. Endelig redegjøres det for betydningen av siktedes eget standpunkt til skyldspørsmålet.

STRAFFBARHETSVILKÅRENE

a) Gjerningsbeskrivelsen

Gjerningsbeskrivelsen for tyveri (strl. § 321) lyder på at man tar en gjenstand som tilhører en annen og gjør dette med forsett om å skaffe seg selv eller andre en uberettiget vinning. En uforbeholden tilståelse av en overtredelse av strl. § 321 må dermed som et minimum omfatte at siktede forklarer at han har tatt en gjenstand som ikke tilhørte ham og at dette ble gjort med vinnings forsett. Dersom han forklarer å ha tatt en gjenstand, men benekter vinnings forsett, er tilståelsen ikke uforbeholden selv om dommeren overhodet ikke tror på at vinnings forsett ikke forelå. Størrelsen på vinningen, derimot, hører til straffespørsmålet.

Hvis siktede gir en uforbeholden tilståelse for det samme forholdet som siktelsen bygger på, men slik fremstilt at forholdet heller faller under en mindre alvorlig bestemmelse, bør retten ikke uten videre legge hans forklaring til grunn og avsi dom etter den mindre alvorlige bestemmelse. Rettskraftig dom etter en mindre alvorlig bestemmelse, men for samme forhold, vil sperre for at påtalemyndigheten kan prøve den samme saken ved hovedforhandling.⁵⁹ I Rt. 1966 s. 947 ble dom i forhørsrett opphevet nettopp fordi spørsmålet om å avsi dom for samme forhold som i siktelsen, men etter en mildere bestemmelse, ikke var forelagt påtalemyndigheten. Påtalemyndigheten er normalt ikke til stede i retten i tilståelsessaker. Det er likevel ingenting i veien for at dommeren tar kontakt underveis i rettsmøtet og forhører seg med påtalemyndigheten om denne vil endre siktelsen for å få pådømmelse eller ikke.

b) Straffrihetsgrunner og straffritaksgrunner

Et annet vilkår for å konstatere skyld er fraværet av objektive straffrihetsgrunner. Andenæs slår kategorisk fast at retten ikke kan sette siktedes forklaring til side på det punkt der straffrihet påstås og likevel pådømme saken ved tilståelsesdom, selv når anførselen bygger på rent

---

⁵⁷ Andenæs (2009) s. 439

⁵⁸ Hov (2010) s. 1011

⁵⁹ Bjerke (2011) s. 931

oppspinn.⁶⁰ En uttrykkelig påberopelse av straffrihetsgrunner medfører at forklaringen ikke kan utgjøre en uforbeholden tilståelse. I praksis er det lagt til grunn at heller ikke en forklaring der slik påberopelse kan utledes av siktedes forklaring kan utgjøre en uforbeholden tilståelse.⁶¹ Enhver påberopelse av en straffrihetsgrunn innebærer at siktede påstår at handlingen ikke er rettsstridig, og tilståelsesdom er derfor utelukket.

Siktede kan i sin forklaring også trekke inn straffritaksgrunnene provokasjon og retorsjon. Å vurdere om provokasjon eller retorsjon foreligger hører til skyldspørsmålet, mens betydningen av en eventuell provokasjon eller retorsjon hører til straffespørsmålet. Når spørsmålet om provokasjon/retorsjon foreligger hører til skyldspørsmålet sier Hov at en tilståelse ikke kan anses uforbeholden dersom siktede hevder provokasjon eller retorsjon uten at dette også er lagt til grunn i siktelsen.⁶² Tilståelsen er da ikke uforbeholden for skyldspørsmålets vedkommende. Hov mener videre, de lege ferenda, at det kanskje burde vært mulig å avsi dom der en eventuell provokasjon uansett vil være uten betydning for resultatet, som hvis «en relativt uskyldig ærekrenkelse er gjengjeldt med en kraftig omgang juling».⁶³

Andenæs sier at dom kanskje kan avsies i noen tilfeller der siktede hevder provokasjon. Dersom retten finner siktedes forklaring, også om den påståtte provokasjonen, overbevisende nok til at forklaringen kan legges til grunn som en uforbeholden tilståelse av skyld, skal det ikke være noe i veien for at retten avsier tilståelsesdom. Dette forutsetter likevel at retten konkluderer med at provokasjonen, selv etter siktedes forklaring, ikke er av en type som skal lede til straffrihet.⁶⁴

Spørsmålet er interessant. Det er heller ikke gitt at den som er siktet for en voldsforbrytelse, og i sin forklaring om hendelsen sier han ble provosert, nødvendigvis mener dette som en anførsel av provokasjon med det innhold og de konsekvenser «provokasjon» har i strafferetten. På den annen side kan det stilles spørsmål ved om det er hensiktsmessig at lovbrytere som aksepterer juridisk ansvar, men ved å trekke inn provokasjon ikke fremstår særlig angrende, bør få sin sak avgjort ved tilståelsesdom. Påstander om retorsjon er nok i så måte enda mer problematiske, da siktedes forutgående handling isolert sett er den samme uavhengig av motpartens eventuelle gjengjeldelse.

---

⁶⁰ Andenæs (2009) s. 439

⁶¹ Rt. 1982 s. 43

⁶² Hov (2010) s. 1013

⁶³ Hov (2010) s. 1013

⁶⁴ Andenæs (2009) s. 441 (petitavsnitt)

c) Subjektiv skyld

Tilståelsen må også omfatte siktedes subjektive skyld. Det alminnelige skyldkravet i strl. § 21 er forsett i alle de tre former omtalt i strl. § 22, med utvidelse til ulike grader av uaktsomhet i enkelte straffebud.

I Rt. 1991 s. 7 hadde forhørsretten avsagt dom der siktede husket å ha trukket en kniv og at denne traff fornærmede, men grunnet beruselse ikke kunne si noe om forsettet idet han stakk fornærmede. Forhørsretten hadde begrunnet sin beslutning om å avsi dom med at man ved selvforskyldt rus bedømmes som om man er edru. Høyesterett opphevet dommen og uttalte at man ikke kan stille mindre krav til siktedes forklaring, heller ikke hva gjelder subjektiv skyld, selv om han var beruset. Hans forklaring viste ikke om lovens krav om forsett var oppfylt eller ei, og dermed var vilkårene for tilståelsesdom ikke til stede. Andenæs beskriver avgjørelsen som diskutabel.⁶⁵

Pådommelse ved tilståelsesdom, med unntak for særreglene for enkelte vegtrafikksaker omtalt i kapittel 3.9, er også fullstendig utelukket dersom siktede ikke husker det som har skjedd. I Rt. 1972 s. 114 hadde siktede erkjent to forhold han knapt kunne huske, godtatt sine politiforklaringer som sin rettslige forklaring (hvilket den gang iblant ble godtatt, der man i dag krever en selvstendig forklaring) og akseptert straffansvar. Dette tilfredsstilte ikke lovens krav til en uforbeholden tilståelse. Tilståelsesdom forutsetter at forklaringen har meget høy bevisverdi, og en som ikke husker kan ikke avgi en forklaring som gir dommeren betryggende grunnlag for å avsi fellende dom. Man kan naturligvis ikke kreve at siktede husker absolutt alle detaljer i hendelsesforløpet, men det han husker og forklarer seg om må være tilstrekkelig til å konstatere skyld. Det samme vil være tilfelle der siktede i sin forklaring er nødt til å uten videre godta premisser i bevismaterialet som han ikke selv kan ha noen oppfatning av riktigheten av, da hans forklaring på dette punkt ikke vil ha noen selvstendig verdi.^{66 67} Å finne andres bevis for skyld overbevisende er ingen uforbeholden tilståelse.

I Rt. 1961 s. 888 hadde siktedes forklaring vedrørende en post i siktelsen begrenset seg til at han ikke ville benekte at han hadde forholdt seg som i siktelsen. Dette er ingen uforbeholden tilståelse. Siktede må forklare seg utførlig om de forhold siktelsen omfatter.

---

⁶⁵ Andenæs (2009) s. 440 (petitavsnitt)

⁶⁶ Andenæs (2009) s. 440

⁶⁷ Dette kan også gjøre pådommelse betenkelig, se kap. 3.4

Der skyldkravet er uaktsomhet trenger ikke uaktsomhet eksplisitt konstateres av siktede selv.⁶⁸ Som ved andre sider av den uforbeholdne tilståelsen er det den faktiske siden av vilkårene for straff tilståelsen må omfatte, ikke den rettslige. Dersom retten har tilstrekkelig dekning i siktedes forklaring til å betegne opptreden som uaktsom kan retten normalt dømme deretter. Dette vil ventelig også gjelde der forklaringen skal vurderes mot andre skjønnsmessige kriterier enn akkurat uaktsomhet. Skulle siktede derimot direkte bestride for eksempel uaktsomhet må konsekvensen ventelig bli at tilståelsesdom ikke kan avsies. Når uaktsomhet er en forutsetning for straffskyld, og siktede aktivt bestrider at han var uaktsom, protesterer han i realiteten på egen skyld. Selv om han for så vidt skulle ha avgitt en forklaring som dekker alle vilkår for straff kan det da spørres hvor uforbeholden tilståelsen er. Uansett vil det i slike tilfeller ofte kunne være betenkelig å avsi tilståelsesdom, slik at tilståelsesdom vil være utelukket på dette grunnlag.

Et annet spørsmål oppstår dersom siktede trekker inn rettsuvitenhet. Det er sikker rett at det ikke er noen forutsetning for straffedom at lovovertrедeren er kjent med det konkrete straffebudet. Uvitenhet om at handlingen var ulovlig fritar kun for straff der uvitenheten ikke engang er uaktsom, såkalt unnskyldelig rettsuvitenhet. Samtidig forutsetter tilståelsesdom at siktedes forklaring kan legges til grunn for skyldspørsmålets vedkommende. Konsekvensen av unnskyldelig rettsuvitenhet er frifinnelse, og dette er ikke aktuelt i tilståelsessaker.⁶⁹ Retten kan derfor i tilståelsessak aldri gå med en påstand om rettsuvitenhet. Spørsmålet er derimot om tilståelsesdom automatisk er utelukket dersom siktede påstår rettsuvitenhet og samtidig i sin forklaring om det faktiske forklarer seg inn i skyld.

I Rt. 1973 s. 921 hevdet siktede at han ikke var kjent med at det var tilstrekkelig for domfellelse for promillekjøring å ha en alkoholmengde i kroppen som kunne medføre over 0,5 alkoholpromille (grensen er i dag 0,2‰). Hverken dom eller protokollasjon tilsa at han hadde erkjent at denne rettsuvitenheten ikke var unnskyldelig, og dommen ble opphevet.⁷⁰

Den snevre adgangen til pådømmelse ved spørsmål om rettsuvitenhet er kritisert i litteraturen, kanskje aller sterkest av Andenæs. Andenæs bemerker at siktede som regel har små forutsetninger for å uttale seg om hva som kreves for at rettsuvitenhet skal anses unnskyldelig, og mener at tilståelsesdom derfor burde kunne avsies så lenge ikke siktede positivt hevder at rettsuvitenheten skal medføre at han ikke kan straffes.⁷¹ Til støtte for dette vises til Rt. 1980 s. 1003 (Inr. 86).⁷² Her refereres det til en upublisert høyesterettsavgjørelse hvor det

---

⁶⁸ Rt. 1995 s. 926

⁶⁹ Se kap. 5.1.2

⁷⁰ Se også Rt. 1975 s. 1109. I dag er en skylderklæring tilstrekkelig i promille- og førerkortsaker, se kap. 3.9.

⁷¹ Andenæs (2009) s. 441

⁷² Omtalt i Matningsdal (1983) s. 111

tilsynelatende legges til grunn at dom i forhørsrett kan avsies så lenge rettsuvitenheten ikke var unnskyldelig og siktede ikke positivt hevder det motsatte. Dette har imidlertid ikke blitt fulgt opp i senere praksis. Tilståelsesdom synes derfor å forutsette at siktede selv i det minste åpner for at rettsuvitenheten ikke er unnskyldelig. Matningsdal har senere sluttet seg til Andenæs' syn om at den beste løsning nok ville være at tilståelsesdom kan avsies i slike tilfeller.⁷³ En forklaring kan godtas som en uforbeholden tilståelse uten at siktede erkjenner straffskyld, i alle fall så lenge han ikke benekter den. Det kan da synes kunstig å utelukke tilståelsesdom i tilfeller der siktede ikke har sagt noe om hvorvidt hans rettsuvitenhet er unnskyldelig eller ikke.

Standpunktet kan, de lege ferenda, ha gode grunner for seg. Frifinnelse grunnet rettsuvitenhet er sjeldent, og avstanden kan være stor mellom det siktede selv mener er unnskyldelig og det man i strafferetten anser unnskyldelig. Den som er siktet i en straffesak og samtykker til å bli dømt, men trekker inn rettsvillfarelse, kan godt mene at manglende kjennskap til straffebestemmelser er unnskyldelig slik ordene brukes i dagligtalen uten å mene å ha forutsetninger for å uttale seg om hva unnskyldelig, frifinnende rettsuvitenhet er.

Problemstillingen kan unngås dersom siktede underveis i rettsmøtet spørres om hvilken betydning han mener hans påståtte rettsuvitenhet burde ha. Det er ikke rettens oppgave å legge til rette for at siktede skal få avgitt en forklaring som tilfredsstillende kravene til en uforbeholden tilståelse, jf. Rt. 1983 s. 455, men dette kan neppe sperre for at dommeren etter siktedes forklaring kan avklare hva siktede la i enkelte formuleringer.

d) Skyldevne

Endelig må det konstateres at siktede har skyldevne. Dette vil normalt være avklart før tilståelsesdom begjæres, og det er ikke nødvendig at siktede i alminnelighet forklarer seg om sin egen skyldevne. Dersom det i rettsmøte likevel er grunn til å være i tvil om siktede har skyldevne må dette i så fall undersøkes før pådømmelse, og domfellelse av en person uten skyldevne vil utgjøre en saksbehandlingsfeil. I tidligere nevnte Rt. 1992 s. 897 (Inr. 1279), der det viste seg at domfelte hadde en IQ rundt 50-55, måtte forhørsrettsdom oppheves fordi dom var avsagt uten at siktedes skyldevne var undersøkt. Retten hadde neppe hatt foranledning til å undersøke dette, da det ikke var noe påfallende ved siktedes fremtoning, men det var like fullt en saksbehandlingsfeil å ikke undersøke om han hadde skyldevne.

Begrunnet tvil omkring siktedes tilregnelighet vil også regelmessig gjøre det betenkelig å dømme ham på hans egen forklaring, selv der en etter å ha undersøkt siktede kommer til at han er tilregnelig.

---

⁷³ Matningsdal (2007) s. 262

SIKTEDES STANDPUNKT TIL SKYLDSPØRSMÅLET

Det er dermed mye som skiller en ordinær skylderkjennelse fra en uforbeholden tilståelse for skyldspørsmålets vedkommende. Siktede må snakke seg inn i vilkårene for straffskyld, med de forbehold nevnt ovenfor.

På den annen side er det ikke en forutsetning at siktede eksplisitt vedtar straffansvar. Andenæs oppsummerer høyesterettspraksis om dette spørsmålet som at det hverken er tilstrekkelig eller nødvendig at siktede erkjenner at forholdet rammes av noen straffebestemmelse.⁷⁴ Tilståelsen må dekke straffbarhetsvilkårene – men bare den faktiske siden. Den rettslige siden er det dommeren som tar stilling til.

I Rt. 1986 s. 145 slås det fast at tilståelsesdom ikke er betinget av at siktede direkte har tatt stilling til skyldspørsmålet, og at det i det minste må være adgang til å pådømme saken så lenge siktede ikke direkte bestrider at han er skyldig. I Rt. 1975 s. 459 hadde siktede nettopp uttrykkelig benektet straffskyld. Siktede, som hadde forlatt skip tross avslag på permisjons-søknad, anførte at hans fravær hadde gyldig grunn idet han forlot skipet grunnet sin søsters bryllup samt sykdom hos hans kone og to barn. Selv om Høyesterett kunne tenke seg tilfeller der tilståelsesdom er mulig tross at siktede benekter straffskyld skulle det i hvert fall ikke skjedd i et tilfelle som dette, der straffbarheten var avhengig av hvordan man vurderte at beskjeden om sykdom hos nærmeste familie påvirket siktede. Dette har i litteraturen blitt tatt til inntekt for at pådømmelse som tilståelsesdom ikke bør skje der siktede i sin forklaring positivt hevder at forholdet ikke er straffbart.^{75 76} Dette gjelder altså selv der forklaringen gir dommeren tilstrekkelig grunnlag for å konstatere straffskyld.

Det er samtidig ikke nødvendig for tilståelsesdom at siktede kjenner til det rettslige innholdet av lovens begreper, jf. Rt. 1982 s. 808. Det er tilstrekkelig at hans rettslige forklaring dekker de faktiske opplysninger som er nødvendige for å konstatere straffskyld. Dette medfører, som vist i blant annet Rt. 2006 s. 809, også at tilståelsesrabatt for uforbeholden tilståelse kan gis i ordinær hovedforhandling uten at straffskyld erkjennes.

At siktede er uenig i lovanvendelsen utelukker ikke at hans forklaring utgjør en uforbeholden tilståelse. Matningsdal⁷⁷ viser til Rt. 2003 s. 453, der domfelte meget tidlig hadde erkjent forholdene i tiltalen. Han hadde ikke erkjent straffskyld, og til og med anket over lovanvendel-

---

⁷⁴ Andenæs (2009) s. 440

⁷⁵ Bjerke (2011) s. 930

⁷⁶ Andenæs (2009) s. 440

⁷⁷ Matningsdal (2007) s. 261

sen, men det var likevel tale om en uforbeholden tilståelse. Domfeltes eget syn på den rettslige rekkevidden av et straffebedrøvet røkket ikke ved at han, ved å erkjenne det faktiske, hadde avgitt en uforbeholden tilståelse. Dette var ingen tilståelses sak, men da uforbeholden tilståelse betyr det samme som formildende omstendighet i strl. § 78 bokstav f og som vilkår for dom i strpl. § 248 mener Matningsdal dommen viser at tilståelsesdom kan avsies der siktede bestriker lovanvendelsen. Siktetes kunnskap om straffebestemmelers rekkevidde vil ofte være begrenset, og rene ressurshensyn taler for at en ikke skal måtte gå veien om en hovedforhandling kun for å avvise en uholdbar innsigelse mot lovanvendelsen. Dette forutsetter samtidig at innsigelsen er nettopp uholdbar, og dersom den mistenkes å kunne ha en verdi bør terskelen være lav for å sende saken tilbake til påtalemyndigheten med anbefaling om at saken heller søkes avgjort etter hovedforhandling.

En påstand fra siktede om at han ikke er straffskyldig, eller at han klart er uenig i subsumsjonen, vil uansett kunne gjøre det betenkelig å avsi tilståelsesdom. Dersom siktede ikke ønsker tilståelsesdom har han også alltid mulighet til å ikke samtykke til dette. Men dersom samtykke foreligger på domstidspunktet, og retten finner at siktetes forklaring utgjør en uforbeholden tilståelse, at tilståelsesdom ikke er betenkelig og at øvrige vilkår er oppfylt, kan retten i prinsippet dømme. Da blir siktetes mulighet i så fall å angripe dommen ved anke, se kapittel 5.2.

Enklest sett kan det sies at det er tilstrekkelig for å konstatere skyld at siktetes forklaring er en beskrivelse av en handling dommeren som jurist vet at hører hjemme under det aktuelle straffebedret, utført av en lovbrøyer som også oppfyller de øvrige vilkår for straff. Det kan ikke kreves at siktede skal ha samme innsikt i straffelovgivningen som en dommer, og han skal dømmes etter lov fremfor etter sin egen forståelse av loven.

3.5.3 Forhold av betydning for straffespørsmålet

Siktede må også forklare seg om forhold av betydning for hvilken straff som skal utmåles. Her må siktetes forklaring imidlertid kunne suppleres med andre opplysninger og dommerens egen kunnskap om straffutmålingsmomenter. Dette skiller seg fra situasjonen for skyldspørsmålet, der dommeren må kunne legge siktetes forklaring til grunn som bevis for straffskyld uten særlig rom for hverken utfylling eller uoverensstemmelser.

Det kan åpenbart ikke kreves at siktede kan si særlig om hva hensynet til allmennprevensjon eller eventuelle fornærmede taler for, og manglende kunnskap om straffutmålingsmomenter røkker ikke ved forklaringens troverdighet. Heller ikke er det nødvendig at dommeren kan legge alle detaljer i siktetes forklaring om forhold av betydning for straffespørsmålet til grunn. Dersom siktede forklarer seg om sitt rulleblad og beskrivelsen på ett punkt avviker fra strafferegisteret vil ikke dette i seg selv utelukke tilståelsesdom. Dette er kalde, harde fakta og ikke del av det straffbare forhold som skal pådømmes.

I noen saker er det derimot omstendigheter ved den straffbare handlingen selv som har spesielt stor betydning for straffutmålingen, som størrelsen på en uberettiget vinning. Spørsmålet blir da hvilke krav som kan stilles til siktedes forklaring vedrørende dette. I Rt. 1948 s. 390 hadde siktede stjålet en lommebok inneholdende 1600 kroner. I retten forklarte han at han bare hadde brukt rundt 20 kroner, selv om han var klar over at lommeboken inneholdt både verdipapirer og mer penger enn de 20 kronene. Dette var tilstrekkelig for dom i forhørsrett. Her var det snakk om å utfylle siktedes forklaring med andre opplysninger om et moment av betydning for utmålingen, ikke om direkte motstrid mellom de to.

Iblant kan det være slik motstrid mellom det siktede forklarer og andre opplysninger selv om subsumsjonen vil være den samme for begge alternativer. Både i høyesterettspraksis og i litteraturen er det trukket opp et grunnleggende skille mellom der siktede bevisst forsøker å redusere sin egen straffskyld i den hensikt å få en mildere straff og der uoverensstemmelsen ikke virker bevisst.

Der siktede bevisst forsøker å redusere omfanget av saken bør tilståelsesdom være utelukket. Andenæs har lagt til grunn at tilståelsen da ikke er uforbeholden, og viser i den anledning til Rt. 1992 s. 1466.⁷⁸ Høyesterett viste i Rt. 2006 s. 669 deretter tilbake til Andenæs' standpunkt og sluttet seg til dette. Matningsdal, førstvoterende og forfatter av flertallets begrunnelse, har også senere uttrykt at hvorvidt motstriden er bevisst må være et sentralt moment ved vurdering av om tilståelsesdom kan avsies ved motstrid mellom forklaring og siktelse vedrørende et straffutmålingsmoment.⁷⁹

Løsningen har gode grunner for seg. Tilståelsessaker behandles hurtig og som regel uten aktor. Hvis dommeren opplever at siktede har samtykket til tilståelsesdom for å kunne utnytte den forenklete behandlingen og eventuelt fravær av aktor til forsøksvis å tone ned alvorligheten i forholdet i sin påstått uforbeholdne tilståelse, vil det være uhensiktsmessig å tillate dette. Prosessordningen forutsetter at siktede er ærlig og oppriktig når han først møter opp for pådømmelse. En tilståelse med en bevisst reduksjon av omfanget av lovbruddet bør nok ikke kalles uforbeholden. Å avsi dom vil også kunne komme i konflikt med vilkåret om at tilståelsesdom ikke skal avsies der dette er betenkelig.

Men heller ikke der motstriden virker unnskyldelig er det automatikk i at tilståelsesdom kan avsies. Her synes vurderingstemaet å være hvor stor uoverensstemmelsen er, samt hvor åpen

---

⁷⁸ Andenæs (2009) s. 442

⁷⁹ Matningsdal (2007) s. 264

siktete stiller seg for at beskrivelsen i siktelsen er korrekt dersom det er beskrivelsen i siktelsen som skal legges til grunn.

I Rt. 1979 s. 864 mente siktete at hastigheten som var lagt til grunn av påtalemyndigheten i siktelsen for en fartsovertredelse var høyere enn hastigheten han selv hadde trodd han holdt. Han gikk samtidig med på at radarmålingen var korrekt. Høyesterett uttalte at størrelsen på fartsoverskridelsen kun var et straffutmålingsmoment, og tilståelsen kunne anses uforbeholden. Dommen går tilsynelatende langt i å åpne for vesentlige avvik mellom forklaring og siktelse såfremt siktete går med på at det nok heller er siktelsen enn hans egen forklaring som har det rette svaret.

Retten hverken kan eller skal likevel akseptere ethvert avvik bare subsumsjonen består. I Rt. 1983 s. 64 hadde forhørsretten lagt siktetes egen fartsangivelse til grunn og domfelt for en vesentlig mindre fartsoverskridelse enn i siktelsen. Dommen ble opphevet. Subsumsjonen forble den samme, men forhørsrettens beslutning om å fravike fartsanslaget i siktelsen var meget tvilsom, og mye tydet på at farten hadde vært høyere enn forhørsretten la til grunn.

Høyesterett har senere understreket at forhørsretten bør være varsom ved «vesentlige uoverensstemmelser» mellom siktetes forklaring og siktelsen.⁸⁰ Uttalelsen i Rt. 1979 s. 864 om at graden av fartsoverskridelsen alene er et straffutmålingsmoment er ikke fraveket, men det manes til forsiktighet med å avsi tilståelsesdom ved slike vesentlige uoverensstemmelser. Selv om de ovennevnte dommer dreier seg om fartsoverskridelser er prinsippene overførbare til andre sakstyper. Andenæs legger til grunn at mindre uoverensstemmelser mellom siktelse og forklaringen normalt ikke bør utelukke tilståelsesdom, og at spørsmålet om betydningen av en uoverensstemmelse nok må avgjøres ved en skjønnsmessig vurdering i den enkelte sak.⁸¹

Retten må uansett, som uttalt i Rt. 1986 s. 341, utvise forsiktighet. I Rt. 2007 s. 1040 bemerkes at det må anses uheldig om retten underkjenner opplysninger siktete har gitt i sin forklaring i en tilståelsessak, især om han ikke gis anledning til kontradiksjon. Dersom retten er nødt til å se bort fra opplysninger siktete gir, selv om det skjønnsmessig kan tillates når det som er usikkert kun har betydning for straffutmålingen, bør retten nok vurdere om det er hensiktsmessig å heller sende saken tilbake til påtalemyndigheten med anbefaling om at det tas ut tiltale.

---

⁸⁰ Rt. 1986 s. 341

⁸¹ Andenæs (2009) s. 442

3.6 Tilståelsen må styrkes av de øvrige opplysninger

Siktedes tilståelse må videre styrkes av de øvrige opplysninger. Vilkåret er plassert i § 248 første ledd første punktum bokstav a, men etter Rt. 1990 s. 1019 må kravet om styrkende opplysninger også gjelde en skylderklæring for promillekjøring etter § 248 første ledd første punktum bokstav b. Tilståelsesdom for tilfeller av kjøring uten gyldig førerkort etter bokstav c er underlagt samme vilkår som promillesakene,⁸² slik at kravet om styrkende opplysninger gjelder også her. I det følgende brukes «tilståelse» som en fellesbetegnelse for uforbeholden tilståelse og skylderklæring.

I tilståelsessaker er siktedes rettslige forklaring det sentrale bevis, og en såkalt naken tilståelse har lavere bevisverdi enn en tilsvarende tilståelse hvis riktighet understøttes av andre opplysninger. Rettssikkerhetshensyn taler imot å avsi dom basert på en forklaring som ikke kan underbygges overhodet. Selv om det å avsi dom i slike tilfeller nok ofte også vil være betenkelig er kravet om styrkende opplysninger også etter lovens ordlyd et selvstendig vilkår for dom.

Loven sier ikke noe om hva slags «øvrige opplysninger» som kreves, ei heller hvor tungt disse må veie. Vilkåret favner etter sin ordlyd svært vidt. Siktedes forklaring vil i langt de fleste tilfeller inneholde enkelte opplysninger som er egnet til å overbevise dommerne om at tilståelsen er riktig. Andenæs uttaler at det er totalinntrykket av opplysninger på domsavsigelsestidspunktet som er avgjørende.⁸³ Det avgjørende er at det som finnes av øvrige opplysninger gjør dommeren trygg på at tilståelsen er riktig, ikke at enhver enkeltopplysning peker samme vei.

I praksis er det ikke så ofte spørsmålet om manglende styrkende opplysninger tydelig slår gjennom som opphevelsesgrunn. I Rt. 1968 s. 42 og Rt. 1981 s. 355, der dommer i forhørsrett ble opphevet med bemerkning om at siktedes rettslige forklaring ikke ble styrket av de øvrige opplysninger eller i det minste trengte supplerings, ble det uttalt at det var betenkelig å godta forklaringen som en uforbeholden tilståelse. Formuleringen tilsier at en forklaring som ikke bestyrkes av øvrige opplysninger nok ofte heller ikke vil fylle kravene til en uforbeholden tilståelse.

Mer praktisk er vilkåret tilsynelatende dersom øvrige opplysninger direkte taler imot tilståelsen. Illustrerende er Rt. 1983 s. 455, der forhørsrettsdom med flertall 3-2 ble opphevet fordi den protokollerte forklaringen sammenholdt med tidligere forklaringer fra siktede tilsa at erkjennelsen av forsett kanskje heller var et utslag av at han bare ønsket å bli ferdig med saken

---

⁸² Ot.prp. nr. 18 (2000-01) s. 21

⁸³ Andenæs (2009) s. 444

enn å være reell. Matningsdal mener vilkåret om styrkende opplysninger virker å ha størst betydning der noe direkte taler imot tilståelsen.⁸⁴

Andenæs reiser spørsmål om tilståelsesdom bør avsies hvis opplysningene i saken tilsier at det kan ha funnet sted en mer alvorlig forbrytelse enn det både siktedes forklaring og siktelsen omhandler.⁸⁵ Dette må skilles fra tilfeller der siktedes forklaring kun gir grunnlag for å dømme etter en mildere bestemmelse enn i siktelsen, der dom som omtalt i kapittel 3.5.2 ikke bør avsies uten påtalemyndighetens velsignelse. Dersom påtalemyndigheten er kjent med disse opplysningene mener Andenæs tilståelsesdom kan avsies. Skeie mener motsatt at saken må henvises til hovedforhandling selv der påtalemyndigheten er kjent med opplysningene og har valgt å begrense siktelsen til en mindre alvorlig bestemmelse.⁸⁶ Andenæs' syn virker å ha gode grunner for seg. Dersom påtalemyndigheten bevisst har valgt å begrense sin siktelse til den mindre alvorlige straffebestemmelsen bør det ikke påhvile retten å ta grep for å få siktede dømt for en mer alvorlig forbrytelse enn det påtalemyndigheten ønsker.

Hvilke øvrige opplysninger som måtte styrke siktedes forklaring oppgis sjelden i tilståelsesdommer, og fravær av styrkende opplysninger når det først er avgitt en tilståelse er en lite praktisk ankegrunn. Styrkende opplysninger er likevel etter lovens ordlyd et selvstendig vilkår, og dersom ingen opplysninger som styrker tilståelsen foreligger skal tilståelsesdom dermed ikke avsies.

3.7 Tilståelsen må avgis innen retten

Den uforbeholdne tilståelsen, eller for saker etter § 248 første ledd første punktum bokstav b eller c erklæringen om skyld etter siktelsen, må gis innen retten. Det er ikke tilstrekkelig at siktede har tilstått i politiavhør. Det er i prinsippet ikke engang nødvendig at siktede har tilstått overfor politiet, men det er sjelden særlig aktuelt å begjære en dom som forutsetter at siktede tilstår i retten om han ikke allerede har gjort det overfor politiet.

Tilståelsen må føres inn i rettsboken i tråd med kravene i strpl. § 20. Forklaringen må deretter leses opp for siktede og vedtas, og det må fremgå av rettsboken at dette er gjort. Det er ikke tilstrekkelig at siktedes forklaring et stykke på vei gjengis i dommen. Dommen er forfattet etter rettsmøtet, og en forklaring kun gjengitt i selve dommen er nødvendigvis ikke opplest for og vedtatt av siktede før pådømmelse. Den protokollerte forklaringen som siktede vedtar må også, der kravet er uforbeholden tilståelse, tilfredsstillende kravene til domsgrunner i strpl. § 40 første ledd.

---

⁸⁴ Matningsdal (2007) s. 265

⁸⁵ Andenæs (2009) s. 445 (petitavsnitt)

⁸⁶ Skeie (1939), s. 346-347

Tidligere hendte det ofte at retten i sin protokollasjon bare henviste til politirapporter fremfor å redegjøre for noen rettslig forklaring fra siktede. Det følger i dag av strpl. § 20 annet ledd at kun forklaringer avgitt i rettsmøte kan leses opp og vedtas som forklaring senere, og politiavhør er ikke rettsmøter. I forarbeidene^{87 88} er det også eksplisitt uttrykt at en slik praksis ikke skal være tillatt. Det er siktedes rettslige forklaring som skal gjøre dommeren trygg på at tilståelsesdom er forsvarlig, og da må det stilles strenge krav til forklaringen som sådan så vel som til protokollasjonen av den. Å bruke en politiforklaring som rettslig forklaring gir normalt uansett ingen vesentlig tidsbesparelse.⁸⁹ Siktede skal jo også få sin forklaring lest opp og vedta den.

Dersom retten kun henviser til en politirapport utgjør dette en saksbehandlingsfeil, men en feil som etter strpl. § 343 første ledd kun kommer i betraktning om den antas å ha kunnet innvirke på dommens innhold. For betydningen av saksbehandlingsfeil vises det for øvrig til kapittel 5.2.3.

I nyere tid har praksisen med å henvise til politirapporter tilsynelatende tatt slutt.⁹⁰ Mye tyder dermed på at dommerne har innrettet seg etter de klare signalene fra lovgiver. I LF-2016-192094 uttalte Frostating lagmannsrett endog at det «under enhver omstendighet» ikke er tilstrekkelig at en politiforklaring leses opp i retten og vedtas av siktede som rettslig forklaring.

3.8 Maksimal strafferamme på 10 års fengsel

Prosessordningen tilståelsessak er begrenset til straffbare handlinger som ikke kan medføre fengsel i mer enn 10 år. Det er strafferammen som avgjør, og strafforslaget fra påtalemyndigheten er uten betydning for strafferammebegrensningen. Det samme gjelder eventuelle krav om inndragning eller tap av førerett, som det er anledning til å fremme i tilståelsessaker på samme måte som ved hovedforhandling.

Dersom det aktuelle straffebudet fastsetter en høyere strafferamme ved bestemte omstendigheter er det avgjørende for strafferammebegrensningen hvorvidt påtalemyndigheten vil påstå at slike omstendigheter foreligger. Et eksempel er strl. § 232 om grove narkotikaovertrедelser. Etter § 232 første ledd er strafferammen 10 års fengsel, mens den ved meget betydelig mengde etter annet ledd første punktum er 15 års fengsel. Her er det avgjørende om det påstås at det er tale om en meget betydelig mengde. Dersom strafferammen derimot øker ved (ev. særdeles) skjerpene omstendigheter, uten at grensen for slike omstendigheter knyttes til bestem-

---

⁸⁷ Innst. O nr. 37 (1980-81) s. 14

⁸⁸ Ot.prp. nr. 35 (1978-79) s. 106

⁸⁹ Matningsdal (2007) s. 266

⁹⁰ Matningsdal (2007) s. 266

te følger eller forhold ved handlingen, vil den høyere strafferamme måtte legges til grunn. I någjeldende straffelov har lovgiver imidlertid langt på vei forebygget problemstillingen ved å dele opp slike forbrytelser i ulike paragrafer fremfor ulike ledd i samme paragraf.

Tiårsgrensen i tilståelsessaker kom først inn i strpl. § 248 med virkning fra 1. august 1995,⁹¹ men innebar ingen realitetsendring. Før 1995 var by- og herredsretten kun første instans for saker med strafferamme inntil 6 års fengsel, slik at saker med strafferamme over 10 års fengsel ikke kom til disse domstolene for pådømmelse i utgangspunktet.

Begrensningen etter strafferamme er logisk og naturlig. En svært viktig begrunnelse for ordningen med tilståelsessaker er ressursbesparelser og effektivitet. Ved de aller mest alvorlige forbrytelser, ofte med store og alvorlige følger, bør hensynet til grundig behandling gå foran ressursbesparelser selv der skyld kan konstateres uten særlige vanskeligheter. En eventuell uforbeholden tilståelse fra tiltalte vil også medføre en strafferabatt selv om tilståelsesdom var utelukket grunnet strafferammen.

3.9 Særreglene for saker etter vegtrafikkloven §§ 22 og 24 første ledd jf. § 31

3.9.1 Bakgrunn for særreglene

Strpl. § 248 første ledd første punktum bokstav b og c hjemler et praktisk viktig unntak fra hovedregelen om at siktede må avgi en uforbeholden tilståelse. For overtredelser av to bestemmelser i vegtrafikkloven er kravet om uforbeholden tilståelse erstattet med et vilkår om at siktede innen retten erklærer seg skyldig etter siktelsen. Alle andre kumulative vilkår for tilståelsesdom gjelder som normalt, det er kun kravet om uforbeholden tilståelse det lempes på.

Unntakene gjelder ruspåvirkning av motorvognfører etter vtrl. § 22 og kjøring uten gyldig førerkort etter § 24 første ledd. Straff for dem begge er hjemlet i § 31. Unntakene ble inntatt i strpl. § 248 i henholdsvis 1989⁹² og 2001⁹³. Med unntaket for promillesaker tok lovgiver først og fremst sikte på ruskjøring der siktede ikke husket noe fra kjøringen,⁹⁴ men unntaket gjelder også der siktede husker hendelsen. Unntaket for førerkortsakene ble antatt å være mest praktisk der en som har kjørt med promille og ikke husker episoden heller ikke har hatt gyldig førerkort.⁹⁵ Før unntaket for § 24 første ledd måtte man i slike tilfeller velge mellom tilståelsesdom for kun ruskjøringen eller hovedforhandling for begge deler. Også unntaket for førerkortsaker etter vtrl. § 24 første ledd er likevel bevisst gjort generelt og selvstendig.⁹⁶ Selv om til-

---

⁹¹ Lov 11. juni 1993 nr. 80

⁹² Lov 16. juni 1989 nr. 68

⁹³ Lov 4. mai 2001 nr. 16

⁹⁴ Ot.prp. nr. 79 (1988-89) s. 49

⁹⁵ Ot.prp. nr. 18 (2000-01) s. 20-21

⁹⁶ Ot.prp. nr. 18 (2000-01) s. 21

feller kun av kjøring uten gyldig førerkort normalt løses med bot kan jo kjøring uten gyldig førerkort komme til pådømmelse sammen med andre lovbrudd enn promillekjøring.

Årsaken til at det ble ansett forsvarlig å lempe på vilkåret om uforbeholden tilståelse i disse sakene er først og fremst at denne typen vegtrafikksaker normalt er bevismessig enkle. I promillesaker har man vanligvis blod- eller utåndingsprøver som viser eksakt promille, i tillegg til politirapporter om hvordan siktede fremstod. Det ligger også i promillekjøringens natur at enkelte overtredere ikke nødvendigvis husker detaljene i episoden, og i slike tilfeller vil siktede ikke kunne avgi en uforbeholden tilståelse selv om bevissituasjonen er aldri så oversiktlig. Også førerkortsaker, både i form av manglende førerrett og ikke medbrakt førerkort ved kjøring, er normalt bevismessig ukompliserte.

Etter ordlyden i strpl. § 248 første ledd første punktum bokstav b gjelder unntaket fra hovedregelen siktelse etter vtrl. § 22 i sin helhet. Da § 248 første ledd første punktum ble delt opp i tre bokstaver⁹⁷ viste bokstav b til vtrl. § 22 fremfor kun § 22 første ledd. Dette var en inkurie⁹⁸ og ble forsøkt rettet opp året etter.⁹⁹ Inkurien var imidlertid tilbake neste gang straffeprosessloven ble endret og har blitt stående siden. Ved lovendring i 2012¹⁰⁰ ble vtrl. § 22 delt opp i seks ledd fremfor to, og henvisningen skulle i dag egentlig gått til vtrl. § 22 første til fjerde ledd.

Inkurien gjør at det etter ordlyden feilaktig kun kreves en skylderklæring, fremfor en uforbeholden tilståelse, for tilståelsesdom for etterfølgende alkoholnyttelse etter vtrl. § 22 femte ledd. I LF-2015-141024 var lagmannsretten inkurien bevisst og opphevet en tingrettsdom¹⁰¹ av denne grunn. I tingrettens rettsbok ble siktedes forklaring omtalt som en uforbeholden tilståelse, men forklaringen bar etter protokollasjonen preg av å egentlig bare være en skylderkjennelse. Tingretten virket å ha stilt samme krav til siktedes forklaring vedrørende overtredelsen av vtrl. § 22 første ledd som av § 22 femte ledd. Forholdet ble til slutt pådømt ved ny tilståelsesdom.¹⁰² Tilfellet viser at inkurien kan ha praktisk betydning, og at det for lovgiver kan være grunn til å rette dette opp.

---

⁹⁷ Lov 4. mai 2001 nr. 16

⁹⁸ Ot.prp. nr. 66 (2001-02) s. 136

⁹⁹ Lov 28. juni 2002 nr. 55

¹⁰⁰ Lov 17. desember 2010 nr. 91

¹⁰¹ 15-112314ENE-FOSN

¹⁰² 16-028113ENE-FOSN

3.9.2 Innholdet i skylderklæringen

I en skylderklæring trenger ikke siktede gå i detalj og selvstendig forklare seg inn i alle vilkår for straff. Det er tilstrekkelig at han i rettsmøte erklærer seg skyldig etter siktelsen, og han trenger i prinsippet heller ikke huske episoden.

Samtidig må siktede fortsatt samtykke til pådømmelse. Særreglene for slike vegtrafikksaker er dermed kun en mulighet til å få overtredelser av vtrl. §§ 22 eller 24 første ledd pådømt ved tilståelsesdom når både siktede og påtalemyndigheten ønsker dette, men siktede ikke kan eller vil avgi en uforbeholden tilståelse.

En skylderklæring kan inneholde reservasjoner med hensyn til promillenivå uten at dette uten videre lukker døren for tilståelsesdom. Så lenge siktede erklærer seg skyldig etter siktelsen kan tilståelsesdom avsies også hvis siktede skulle avgi en forklaring om hendelsesforløpet som stemmer svært dårlig overens med den beruselsesgrad siktelsen angir. Da særregelen for promillesaker ble tatt inn i strpl. § 248 mente departementet likevel at sprik mellom siktedes forklaring og øvrige bevis hva angår promillenivå ofte vil gjøre pådømmelse betenkelig.¹⁰³ Andenæs er ikke ubetinget enig og påpeker at det er vanlig at siktede forsøker å redusere alvorret i eget lovbrudd. Dette, mener Andenæs, kan ikke i seg selv gjøre pådømmelse betenkelig når blodprøveresultater er så presise som de er, med mulig unntak der siktede direkte bestrider den beregning av promille under selve kjøringen som er gjort ut fra blodprøven.¹⁰⁴

4 Øvrige prosessuelle vilkår

4.1 Innledning og fremstillingen videre

Utover de materielle vilkår for tilståelsesdom finnes det prosessuelle vilkår for tilståelsessaker som skiller seg fra straffeprosesslovens hovedregler. Fordi tilståelsessaker behandles i rettsmøte på etterforskningsstadiet er ikke de alminnelige reglene for saker som avgjøres ved hovedforhandling i tingrett i straffeprosessloven kapittel 21 og 22 anvendelige. For siktedes vedkommende regulerer strpl. § 86 innkallingen til rettsmøtet, og for forkynnelsen av stevningen gjelder reglene i domstollovens kapittel 9.

Fremstillingen av de prosessuelle reglene er i det følgende gruppert etter hvilke aktører, foruten siktede, reglene retter seg mot. Siden de fleste tilståelsessaker behandles med kun dommer og et rettsvitne til stede i tillegg til siktede behandles øvrige aktører samlet i eget underkapittel.

---

¹⁰³ Ot.prp. nr. 79 (1988-89) s. 32-33

¹⁰⁴ Andenæs (2009) s. 443 (petitavsnitt)

4.2 Domstolen

4.2.1 Vernetings

Strpl. § 10 slår fast at hovedforhandlinger holdes i den rettskrets der den straffbare handling antas foretatt. Tilståelsessaker er derimot slik enkeltstående rettshandling som nevnt i § 12. Tilståelsessaker avholdes dermed som utgangspunkt i den rettskrets der siktede bor eller oppholder seg. Det er påtalemyndighetens begjæring som avgjør hvor saken faktisk blir behandlet.

De hensyn som begrunner at hovedforhandlinger normalt gjennomføres nær gjerningsstedet gjør seg ikke gjeldende i samme grad i tilståelsessak. Det skal ikke foretas utførlig bevisføring rundt skyldspørsmålet, og nærhet til gjerningsstedet er ikke avgjørende. Normalt vil siktede være den eneste som var direkte involvert i den straffbare handling som møter i retten. Det er da både praktisk og forsvarlig å avholde rettsmøtet i en tingrett det er enkelt for siktede å møte i. Formuleringen «som regel» i § 12 viser likevel at saken også kan behandles i annen rettskrets, og vernetingsregelen er bevisst gjort elastisk.¹⁰⁵ Påtalemyndigheten kan velge å begjære saken pådømt et annet sted dersom det i den enkelte sak er nødvendig eller mest praktisk å fravike hovedregelen.

4.2.2 Rettens sammensetning

I tilståelsessaker settes retten med en enkelt fagdommer, som såkalt enedommersak. Dette er hovedregelen i dl. § 21 annet ledd første punktum og annerledes enn for hovedforhandlinger i tingrett, der sammensetningen reguleres av strpl. § 276.

Etter strpl. § 276 fjerde ledd kan dommerfullmektiger ikke administrere saker med strafferamme over 6 års fengsel, foruten overtredelser av strl. § 274 første ledd. Denne begrensningen er imidlertid plassert i kapittel 22 om hovedforhandling, og loven skal på dette punkt tas på ordet.¹⁰⁶ I praksis bør tingretten kanskje utvise varsomhet med å overlate de mest alvorlige eller kompliserte saker til dommerfullmektiger, men dette rokker ikke ved den formelle kompetansen, og i en vurdering av hvilke saker som er alvorlige og kompliserte er også andre faktorer enn strafferammen av betydning.

Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6 nr. 1¹⁰⁷, som etter menneskerettsloven § 3 ved motstrid går foran annen lovgivning, gir enhver rett til en rettferdig rettergang ved en uavhengig og upartisk domstol opprettet ved lov. Dette medfører i utgangspunktet at en dommer som tidligere har avsagt kjennelse om varetektsfengsling etter strpl. § 172 vil være inhabil ved pådømmelse av saken, da denne i det minste et stykke på vei har tatt stilling til

---

¹⁰⁵ NUT 1969:3 s. 153

¹⁰⁶ Rt. 2007 s. 1040

¹⁰⁷ Inn tatt ved lov 21. mai 1999 nr. 30 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett

skyldspørsmålet ved avgjørelsen av spørsmålet om varetekt. Denne begrensningen gjelder imidlertid ikke ved tilståelsessaker der det avgis en uforbeholden tilståelse og skyldspørsmålet er ubestridt.¹⁰⁸

Dersom hverken aktor eller forsvarer møter, hvilket gjelder de fleste tilståelsessaker, følger det av dl. § 31 at det skal være rettsvitne til stede i rettsmøtet. Rettsvitnet skal hverken delta direkte i forhandlingene eller føre rettsbok, men skal etter dl. § 103 annet ledd følge forhandlingene nøye og etter strpl. § 26 tredje ledd signere rettsboken. Dersom det ikke er oppnevnt rettsvitne, eller rettsvitnet ikke har oppfylt sine forpliktelser, er dette en saksbehandlingsfeil. Det er imidlertid ikke en absolutt opphevelsesgrunn, men en saksbehandlingsfeil som etter strpl. § 343 første ledd fører til opphevelse dersom feilen antas å kunne ha virket inn på dommens innhold.¹⁰⁹

4.2.3 Adgangen til å omsubsumere

Retten står i tilståelsessaker like fritt til å anvende det straffebud den selv mener er anvendelig, i tråd med strpl. § 38, som ved hovedforhandling. I Rt. 1980 s. 1584 opprettholdt Høyesterett forhørsrettens beslutning om å omsubsumere et forhold fra straffbart innbrudd i påtalemyndighetens siktelse til grovt tyveri og domfelle deretter. Etter § 38 tredje ledd skal partene imidlertid gis anledning til å uttale seg om en eventuell subsumsjonsendring.

4.2.4 Plikt til pådømmelse?

I forarbeidene¹¹⁰ forutsettes det at vilkåret om at tilståelsesdom ikke må være betenkelig er rettens mulighet til å avslå påtalemyndighetens begjæring om tilståelsesdom, og også dette vilkåret kan prøves ved anke eller kjæremål. Retten har dermed en plikt til å avsi tilståelsesdom dersom alle vilkår er oppfylt. At vilkåret om at tilståelsesdom ikke må være betenkelig kan sies å være det mest tøyelige av vilkårene rokker ikke ved at retten, dersom konklusjonen etter en lojal vurdering er at alle vilkår er oppfylt, er forpliktet til å avsi dom.

4.3 Øvrige aktører

4.3.1 Påtalemyndigheten

Kravene som stilles til selve begjæringen av tilståelsesdom er redegjort for særskilt i kapittel 3.2, da begjæring er et materielt vilkår for dom. Påtalemyndigheten er imidlertid også underlagt enkelte prosessuelle regler i forbindelse med tilståelsessaker.

Påtalemyndighetens plikter i en tilståelsessak fremgår i hovedsak av påtaleinstruksen. Påtaleinstruksens rettslige karakter har vært, og er et stykke på vei fortsatt, noe usikker. Tidligere

---

¹⁰⁸ Rt. 1992 s. 538

¹⁰⁹ Rt. 1975 s. 1107

¹¹⁰ NUT 1969:3 s. 279

var regelen at brudd på påtaleinstruksens regler i forbindelse med et påtalevedtak ikke medførte at vedtaket var ugyldig. I dag kan det derimot ikke uten videre forutsettes at brudd på påtaleinstruksen ikke kan ha ugyldighetsvirkninger.^{111 112}

Etter påtaleinstruksen § 15-1 «bør» det begjæres rettslig avhør av siktede med sikte på tilståelsesdom når vilkårene for dette antas å være til stede. Formuleringen «bør» tilsier at påtalemyndigheten har en viss diskresjonær kompetanse i vurderingen av om tilståelsesdom skal begjæres. I påtaleinstruksens forarbeider¹¹³ er det uttalt at tilståelsesdom bør forsøkes hvis det er grunn til å anta at saken vil kunne bli avgjort slik. Hvis det begjæres tilståelsesdom ved en tingrett beliggende i et annet politidistrikt enn det distrikt den som oversender begjæringen tilhører følger det av påtaleinstruksen § 1-3 at det stedlige politikammer skal informeres om begjæringen.

Etter påtaleinstruksen § 8-2 syvende ledd skal den som er mistenkt, og som i avhør avgir en uforbeholden tilståelse for et forhold som antas å kunne pådømmes i tilståelsessak, gjøres oppmerksom på muligheten for slik saksavgjørelse og hva dette innebærer. Dersom en mistenkt som er under 18 år deretter samtykker til tilståelsesdom plikter påtalemyndigheten, etter påtaleinstruksen § 8-3 tredje ledd, å spørre vergene om de også samtykker i tilståelsesdom.

Det følger av påtaleinstruksen § 15-4 annet ledd annet punktum at påtalemyndigheten kun bør møte i rettsmøte med sikte på tilståelsesdom dersom det foreligger særlig grunn til det. At siktede har forsvarer kan bringe påtalemyndigheten nærmere å finne at det foreligger slik særlig grunn, men det er ingen automatikk i at påtalemyndigheten møter i slike tilfeller heller. Dersom påtalemyndigheten møter følger det av strpl. § 76 annet ledd tredje og fjerde punktum at polititjenestemenn ikke tilknyttet påtalemyndigheten kan møte for påtalemyndigheten i rettsmøter utenfor hovedforhandling. Etter påtaleinstruksen § 15-4 tredje ledd tredje punktum bør likevel ikke ordinære polititjenestemenn få i oppdrag å møte i tilståelsessaker der siktede har forsvarer eller ubetinget frihetsstraff kan være aktuelt.

4.3.2 Forsvarerbistand

I tilståelsessaker reguleres siktedes rett til oppnevnt offentlig forsvarer av strpl. § 99. Siktede har som hovedregel rett til forsvarer i tilståelsessaker der det er spørsmål om å idømme ubetinget fengsel i mer enn seks måneder. Både påtalemyndighetens forslag til straff og rettens eget syn på om straff over seks måneder ubetinget fengsel er aktuelt kan utløse rett til oppnevnt forsvarer.¹¹⁴

---

¹¹¹ Hov (2010) s. 68-69

¹¹² Se LB-2006-82546

¹¹³ NOU 1984:27 s. 141

¹¹⁴ NUT 1969:3 s. 192-193

Fra hovedregelen om at lengden på den aktuelle straffen avgjør om siktede har rett til forsvarer følger en del unntak. Ved overtredelser av vtrl. § 22 første eller femte ledd har siktede, som ved hovedforhandling, ikke rett på oppnevnt forsvarer uavhengig av lengden på den aktuelle fengselsstraff. Her er straffutmålingen langt på vei skjematisk. Retten kan ellers gjøre unntak fra siktedes rett til forsvarer dersom sakens art og forholdene ellers gjør at retten finner det ubetenkelig. Dersom forsvarer er unnlatt oppnevnt på dette grunnlag må dette fremgå av tingrettens behandling. Dersom spørsmålet ikke er vurdert før forsvarer ble unnlatt oppnevnt er dette en saksbehandlingsfeil som må lede til opphevelse.¹¹⁵

Dersom det er snakk om en deldom, dels betinget og dels ubetinget fengselsstraff, er det antatt at den ubetingede delen må være over seks måneder for at siktede skal ha rett til forsvarer.¹¹⁶ Er det snakk om å idømme samfunnsstraff vil det avgjørende derimot være størrelsen på den subsidiære fengselsstraffen som utmåles etter strl. § 49 første ledd bokstav b,¹¹⁷ selv om brudd på vilkårene i begge tilfeller vil føre til at fengselsstraffen må sones.

Ved etterskuddsdom er det uklart om det er den samlede straff eller tillegget i straff som er avgjørende for retten til oppnevnt forsvarer. Bjerke mener det bør ses hen til den samlede straff som skal utmåles og forsvarer oppnevnes dersom også den forrige dommen var en tilståelsesdom.¹¹⁸ Matningsdal er uenig og mener det avgjørende heller må være størrelsen på det aktuelle tillegget i straff. Siktedes behov for forsvarer er ikke like stort ved behandlingen av et forhold som vil medføre en straff som lagt sammen med et tidligere avgjort forhold utgjør over seks måneders fengsel.¹¹⁹ Dersom det derimot er tale om å utmåle fellesstraff på mer enn seks måneders fengsel er Matningsdal også klar på at det må oppnevnes forsvarer ved tilståelsesdom.¹²⁰

Dersom siktede var under 18 år på handlingstidspunktet, og det er spørsmål om å idømme ubetinget fengsel, samfunnsstraff eller ungdomsstraff, har siktede etter strpl. § 99 første ledd tredje punktum alltid rett på forsvarer. Etter strpl. § 99 annet ledd vil det tilfelle at det er oppnevnt bistandsadvokat for en eventuell fornærmet i saken også automatisk gi siktede rett til forsvarer. Rett til oppnevnt forsvarer har også siktede som sitter varetektsfengslet, jf. § 98 annet ledd annet punktum. Denne forsvareren vil da også være tilgjengelig i rettsmøte for tilståelsesdom.

---

¹¹⁵ Rt. 1987 s. 252 (Inr. 188). Motsatt Rt. 1988 s. 1266, der det fremgikk at spørsmålet var vurdert.

¹¹⁶ Matningsdal (2007) s. 255

¹¹⁷ Bjerke (2011) s. 386-387

¹¹⁸ Bjerke (2011) s. 387

¹¹⁹ Matningsdal (2007) s. 255

¹²⁰ Matningsdal (2003) s. 487 (petitavsnitt)

Siktede kan endelig få oppnevnt forsvarer i medhold av strpl. § 100 annet ledd dersom særlige grunner taler for det. Annet ledd gir eksempler på slike særlige grunner, men angir dem ikke uttømmende. Dersom særlige grunner foreligger har retten plikt til å oppnevne forsvarer, selv om § 100 annet ledd etter sin ordlyd kun sier at retten «kan» gjøre det. Unnlater retten i slike tilfeller å oppnevne forsvarer er dette en saksbehandlingsfeil og opphevelsesgrunn etter strpl. § 343 annet ledd nr. 7.¹²¹ Å avsi dom uten forsvarer når særlige grunner taler for at forsvarer burde vært oppnevnt gjør også at pådømmelse vil være betenkelig.¹²² I Rt. 2015 s. 844 har Høyesterett også understreket at strpl. § 100 annet ledd må tolkes i lys av EMK. EMK artikkel 6 nr. 3 bokstav c gir ikke en større rett til oppnevnt forsvarer på etterforskningsstadiet enn det som følger av strpl. § 100 annet ledd, men en eventuell utvidelse i retten til oppnevnt forsvarer som følger av praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) må få direkte betydning for tolkningen av strpl. § 100 annet ledd.

Siktede står uansett, dersom han ikke får oppnevnt forsvarer, alltid fritt til å engasjere forsvarer på eget initiativ og egen regning etter reglene i strpl. § 94.

Forsvarerens oppgaver i tilståelsessaker er mindre omfattende enn i hovedforhandlinger. Forsvareren skal etter strpl. § 248 annet ledd første punktum få uttale seg før saken blir tatt opp til doms. Forsvareren vil også utover dette være tilgjengelig for sin klient og råde denne underveis i forhandlingene.

Utover de rent praktiske funksjonene vil forsvarerbistand kunne gi siktede en ekstra trygghet om at hans interesser og rettigheter ivaretas. Etter LB-2009-188964 gjelder siktedes rett til oppnevnt forsvarer i tilståelsessak også for forsvarerbistand i spørsmålet om anke og utforming av eventuell ankeerklæring. Vissheten om at den som idømmes en ubetinget fengselsstraff av en viss lengde har forsvarerbistand også ved tilståelsesdom kan ellers være viktig for samfunnets tillit til at rettssikkerheten ivaretas.

4.3.3 Fornærmede og bistandsadvokat

Etter strpl. § 3 er enhver som er skadelidt i en straffesak å anse som fornærmet. I tilståelsessaker er det av stor betydning for fornærmedes rettigheter om han eller hun har rett på bistandsadvokat. Fornærmedes rett til bistandsadvokat reguleres av strpl. § 107 a og er den samme som i saker som går til hovedforhandling. Betegnelsen «fornærmede med bistandsadvokat» er, etter strpl. § 93 a, forbeholdt fornærmede som har fått oppnevnt bistandsadvokat etter reg-

---

¹²¹ Bjerke (2011) s. 389

¹²² LE-2013-193736

lene i § 107 a første eller tredje ledd. Bistandsadvokat oppnevnt for etterlatte etter § 93 a omfattes heller ikke.¹²³

Det følger av strpl. § 248 femte ledd at bistandsadvokat for fornærmede skal varsles om at påtalemyndigheten begjærer tilståelsesdom og senere varsles om rettsmøtet. Etter påtaleinstruksen § 21-3 første ledd første punktum skal også fornærmede med bistandsadvokat varsles selv. Etter strpl. § 59 a annet ledd annet punktum har fornærmede med bistandsadvokat også rett til å klage over siktelsens innhold. Dette kan være aktuelt eksempelvis der offeret for en voldsforbrytelse mener volden var så alvorlig at den heller burde vært subsumert under en mer alvorlig straffebestemmelse enn den påtalemyndigheten har tatt ut siktelse etter.

Strpl. § 248 annet ledd annet punktum gir bistandsadvokaten rett til å uttale seg før saken blir tatt opp til doms. Denne retten tilsvarende forsvarerens rett etter § 248 annet ledd første punktum. Det er også forutsatt at bistandsadvokaten har rett til å stille supplerende spørsmål der dette er nødvendig for sakens opplysning. Bjerke¹²⁴ så vel som forarbeidene da fornærmedes stilling i straffesaker ble styrket i 2008¹²⁵ sier at det er snakk om supplerende spørsmål til tiltalte, men det må forutsettes at det er snakk om siktede.

Fornærmede uten bistandsadvokat har få rettigheter i tilståelsessaker. Slike fornærmede har ikke lovfestet rett på varsel om hverken begjæring eller rettsmøte. Påtalemyndigheten bør likevel, i tråd med den alminnelige informasjonsplikten i strpl. § 93 e, informere fornærmede uten bistandsadvokat også der fornærmede kan ha behov for å bli informert.¹²⁶ Selv om fornærmede ikke har klagerett over siktelsen vil beskjed om at tilståelsessak begjæres også kunne være et signal til fornærmede om at siktede har påtatt seg ansvar for den urett som er begått.

Fornærmedes interesser bør også tas i betraktning i spørsmålet om en sak i det hele tatt burde behandles som tilståelsessak. I forbindelse med styrkingen av fornærmedes rettigheter i straffesaker foreslo utvalget å eksplisitt pålegge både påtalemyndigheten og retten å ta hensyn til fornærmedes interesser i denne vurderingen.¹²⁷ Departementet anså det unødvendig å lovfeste, men sa seg enig i at fornærmedes interesser skal tas i betraktning.¹²⁸

---

¹²³ Saker som har medført noens død vil i alle tilfeller sjelden være aktuelle for tilståelsesdom.

¹²⁴ Bjerke (2011) s. 935

¹²⁵ Ot.prp. nr. 11 (2007-08) s. 81

¹²⁶ Ot.prp. nr. 11 (2007-08) s. 81

¹²⁷ NOU 2006:10 s. 164-165

¹²⁸ Ot.prp. nr. 11 (2007-08) s. 81

4.4 Offentlighet

Rettsmøter er etter dl. § 124 i alminnelighet offentlige, og tilståelsessakene er ikke noe unntak. Å lukke dørene må besluttes særskilt ved tilståelsessaker som i andre rettsmøter.

Tidligere var det i motsetning til for hovedforhandlinger ikke tillatt å referere fra tilståelsessaker, da det etter hovedregelen i domstoloven ikke er tillatt å referere fra rettsmøter utenfor hovedforhandling. Siden 1999 er det imidlertid slått fast i dl. § 129 første ledd at tilståelsessaker er nettopp den ene formen for rettsmøte det er tillatt å referere fra.

At det nå er tillatt å referere fra rettsmøtet i tilståelsessaker gjør nok ordningen mindre attraktiv enn tidligere for siktede som ønsker minst mulig oppmerksomhet omkring saken. Selv om tilståelsessaker normalt vil medføre mindre publisitet enn hovedforhandlinger er adgangen til å følge saken og referere fra rettsmøtet den samme som for hovedforhandlinger, og dersom saken først er interessant for publikum eller presse kan dermed oppmerksomheten likevel bli stor rundt en tilståelsessak.

4.5 Gjennomføring som fjernmøte

Etter § 248 fjerde ledd kan tilståelsessaker gjennomføres som fjernmøte med bildeoverføring. Dette forutsetter at siktede samtykker både til tilståelsesdom og særskilt til gjennomføring som fjernmøte, samt at retten ikke finner fjernmøte betenkelig. Her legges det vekt på sakens opplysning og at siktede skal forstå det som foregår i rettsmøtet.¹²⁹

Tilståelsessaker gjennomføres som hovedregel nær der siktede bor eller oppholder seg, men fjernmøte kan være praktisk ved store avstander innenfor en rettskrets. Det kan også være praktisk dersom siktede sitter varetektsfengslet, selv om dette nok gjelder relativt få tilståelsessaker.¹³⁰

Gjennomføringen av fjernmøter reguleres i egen forskrift.¹³¹ Siktede vil normalt delta fra annen domstol, fra politistasjon eller lensmannskontor eller fra fengsel, men det kan også tenkes at han kan delta fra annet sted, jf. forskriften § 1.

Retten må etter strpl. § 42 annet ledd også ved gjennomføring som fjernmøte opplyse siktede om hvordan dommen vil forkynnes. Dersom dommen skal avsies i senere rettsmøte kan også dette gjennomføres som fjernmøte.¹³²

---

¹²⁹ Prop. 141 L (2009-10) s. 138

¹³⁰ Prop. 141 L (2009-10) s. 49

¹³¹ Forskrift 12. august 2011 nr. 835

¹³² Prop. 141 L (2009-10) s. 131

5 Tilståelsesdommen og videre saksgang

5.1 Dommens innhold

5.1.1 Krav til dommen og rettsboken

Tilståelsesdommer er underlagt samme krav som andre straffedommer. Dommen må, i tråd med strpl. § 39 første ledd, inneholde en redegjørelse for sakens gjenstand, avgjørelsesgrunner samt domsslutning. Dommen må videre oppfylle kravet til domsgrunner i § 40.

Det må også føres rettsbok som i andre rettsmøter, og manglende rettsbok i en tilståelsessak er en absolutt opphevelsesgrunn.¹³³ Straffeprosesslovens kapittel 3 stiller en rekke krav til rettsboken, og etter strpl. § 18 tredje ledd annet punktum er et sentralt poeng ved rettsboken at den skal vise at forhandlingene har foregått slik loven foreskriver. I rettsboken fra rettsmøte for tilståelsesdom skal blant annet siktedes samtykke til pådømmelse inntas. Den rettslige forklaringen må protokolleres, jf. § 20, og etter første ledd tredje punktum bør tilståelser så langt det er mulig gjengis med avhørtes egne ord. En forklaring som fullt ut dekker kravet til domsgrunner for skyldspørsmålets vedkommende må derfor være protokollert, og det må fremgå at forklaringen er opplest for og vedtatt av siktede.

For betydningen av at lovens krav til dom eller rettsbok ikke er oppfylt, se ellers kapittel 5.2.

5.1.2 Frifinnende dom?

Et prinsipielt interessant spørsmål er om det kan avsies frifinnende dom i tilståelsessak. Dette har Høyesterett svart klart nei på.

I Rt. 1956 s. 395 avsa Høyesterett frifinnende dom for et forhold forhørsretten hadde pådømt. Ankende part var domfelt for bilbrukstyveri etter straffeloven av 1902¹³⁴ § 260, men det han hadde tilstått falt ikke innenfor bestemmelsen. Høyesterett valgte å selv frifinne fremfor å oppheve forhørsrettsdommen.

Senere er det slått klart fast at tingretten ikke kan frifinne siktede i tilståelsessak. I Rt. 1992 s. 136 (Inr. 38) ble dette uttalt uten forbehold, og det ble vist videre til Rt. 1979 s. 1711 (Inr. 177) med samme resultat. Dette vil være tilfelle selv der frifinnelse åpenbart er det riktige resultat, for eksempel der forholdet er foreldet. Heller ikke en såkalt teknisk frifinnelse, der skyld konstateres og straff samtidig faller bort grunnet for eksempel provokasjon, kan tillates. Hvis frifinnelse er det riktige resultat skal retten unnlate å avsi tilståelsesdom.¹³⁵ Saken skal heller sendes tilbake til påtalemyndigheten med en bemerkning om

---

¹³³ Rt. 1977 s. 705 (Inr. 465)

¹³⁴ Lov 22. mai 1902 nr. 10 [Opphevet]

¹³⁵ Rt. 1987 s. 817

at frifinnelse ville vært riktig resultat dersom dom ble avsagt og en oppfordring om at saken påtaleavgjøres på annet vis enn å begjære tilståelsesdom.

Det er i litteraturen, de lege ferenda, ulike syn på om det er riktig å lukke døren fullstendig for å frifinne i tilståelsessak. Det kan åpenbart ikke avsies frifinnende dom om siktedes uforbeholdne tilståelse vurderes som falsk. Forklaringen skal legges til grunn ved avgjørelsen av skyldspørsmålet. Er forklaringen uriktig må følgen være at den ikke kan legges til grunn, og tilståelsesdom kan dermed ikke avsies i noe fall.

Hov mener imidlertid at det burde åpnes for å avsi frifinnende dom i enkelte tilfeller. Et eksempel er der påtalemyndigheten i siktelsen legger til grunn provokasjon eller retorsjon, men mener denne ikke bør lede til straffrihet. Dersom siktede forklarer seg om det faktiske i tråd med det siktelsen legger til grunn, men retten i motsetning til påtalemyndigheten selv mener provokasjonen eller retorsjonen bør lede til frifinnelse, mener Hov retten bør kunne frifinne.¹³⁶ Videre mener Hov frifinnelsesdom bør være mulig der forholdet som angis i siktelsen og tilstås ikke er straffbart grunnet foreldelse eller at politiet har forstått loven galt. Da mener Hov dommeren i medhold av sin rett etter strpl. § 38 annet ledd til å dømme etter sin egen forståelse av loven bør stå fritt til å frifinne. Etter § 272 første ledd bokstav b kan tiltalte i slike tilfeller frifinnes allerede under saksforberedelsen før hovedforhandling. Andenæs er uenig og peker på at retten, dersom siktedes forklaring ikke hadde utgjort en uforbeholden tilståelse, ikke kunne frifunnet ham i tilståelsessak selv hvis den mente at forholdet ikke var straffbart. At siktede tilstår, og forklaringen kan legges til grunn, bør ikke gi retten større mulighet til å avsi frifinnelsesdom enn om han ikke hadde tilstått.¹³⁷

Endelig mener Hov det burde være anledning til å avsi frifinnelsesdom der påtalemyndigheten idet saken skal tas opp til doms mener det er riktig å frafalle forfølgningen. Ved slike tilfeller i en hovedforhandling har retten etter strpl. § 73 første ledd plikt til å avsi frifinnelsesdom. Det vil være en oppreisning for siktede å få en frifinnelsesdom dersom saken først urettmessig har gått så langt at han har møtt opp for avgjørelse i retten.¹³⁸

5.2 Anker og videre saksgang

5.2.1 Innledning

Straffeprosessloven inneholder ingen særregler for anker over tilståelsesdommer, og de ordinære reglene for anker over tingrettsdommer i straffeprosesslovens kapittel 23 kommer derfor til anvendelse. Etter strpl. § 306 jf. § 6 skal anke over dommer avsagt i tingrett behandles av

---

¹³⁶ Hov (2010) s. 1020

¹³⁷ Andenæs (2009) s. 448

¹³⁸ Hov (2010) s. 1021

lagmannsretten. Anken rettes mot lagmannsretten i det lagdømmet tingretten som avsa tilståelsesdom hører under.

Enhver som er dømt har rett til å anke innen ankefristen i strpl. § 310. Påtalemyndigheten kan også anke, etter § 309 også til gunst for siktede. Anke til lagmannsrett over tilståelsessaker vil derimot uansett, som andre anker, være gjenstand for siling etter § 321. Det følger av bestemmelsens tredje ledd at kun anker som dreier seg om forbrytelser med en strafferamme over seks års fengsel har en mer eller mindre automatisk ankeadgang. Eventuell senere anke til Høyesterett er alltid gjenstand for siling, jf. § 323.

Det er i utgangspunktet fire mulige ankegrunner i straffesaker, jf. strpl. § 314 første ledd. Disse behandles hver for seg.

5.2.2 Skyldspørsmålet

Bevisanker, også kalt fullstendig anke eller anke over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, er svært vanlige etter hovedforhandlinger. I tilståelsessaker er de derimot av mindre betydning, da prosessordningen forutsetter at skyldspørsmålet er ubestridt. Det er likevel ingen lovbestemte begrensninger i domfeltes rett til å anke en tilståelsesdom over skyldspørsmålet, og den som er dømt i en tilståelsessak kan derfor i prinsippet anke over bevisbedømmelsen.

Siktede har i tilståelsessaker en langtrekkende mulighet til å fragå tilståelsen eller samtykket til pådømmelse før dom. Dersom han derimot fastholder disse frem til pådømmelse, og etter domfellelsen angrer på at han avga en uforbeholden tilståelse, vil den rette løsning være å anke over skyldspørsmålet.¹³⁹ Hålogaland lagmannsrett har uttalt¹⁴⁰ at det i tilståelsessaker ikke foretas noen egentlig bevisbedømmelse det kan ankes over, men en anke over bevisbedømmelsen innebærer et ønske om en ankeforhandling i lagmannsretten fremfor en prøving av tingrettens bevisbedømmelse, og da det ikke finnes særregler for anker over tilståelsesdommer må bevisanker i prinsippet være mulige. Særlig praktiske når en først har avgitt en uforbeholden tilståelse og samtykket til domfellelse i tingretten er slike anker likevel neppe.

Andenæs mener også at anker over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet er rett fremgangsmåte dersom siktedes tilståelse ved domsavsigelsen i tingretten fremstod som underbygget av de øvrige opplysninger, men det senere kommer opplysninger som tyder på at den var uriktig.¹⁴¹

---

¹³⁹ Andenæs (2009) s. 444

¹⁴⁰ LH-2017-56303

¹⁴¹ Andenæs (2009) s. 445 (petitavsnitt)

5.2.3 Saksbehandlingen

Anker over saksbehandlingen er spesielt aktuelle i tilståelsessaker, og ved enkelte saksbehandlingsfeil kan dommen etter strpl. § 342 annet ledd oppheves også utenfor ankegrunn. Å avsi tilståelsesdom der vilkårene ikke var til stede er i seg selv en saksbehandlingsfeil, og slike feil kan knytte seg både til materielle og til prosessuelle vilkår for dom. Tilståelsesdommer avsagt der det ikke forelå uforbeholden tilståelse¹⁴² eller der det var betenkelig å avsi tilståelsesdom¹⁴³ skal oppheves grunnet saksbehandlingsfeil. Frifinnende tilståelsesdom¹⁴⁴ vil også føre til opphevelse.

Virkingen av saksbehandlingsfeil er regulert i strpl. § 343. Visse saksbehandlingsfeil som oppgitt i annet ledd tillegges ubetinget virkning, og da enhver tilståelsesdom skal være fellede kommer ikke reservasjonen i tredje ledd til anvendelse ved saksbehandlingsanker over tilståelsesdommer. Ved slike feil kan den overordnede domstolen oppheve tilståelsesdommen på eget initiativ utenfor ankegrunn. Øvrige saksbehandlingsfeil kommer kun i betraktning når de antas å kunne ha innvirket på dommens innhold.

5.2.4 Lovanvendelsen

Også anker over lovanvendelsen kan tenkes i tilståelsessaker. Feil ved lovanvendelsen kan forekomme ved tilståelsesdom på samme måte som ved hovedforhandling. Dersom det ankes over lovanvendelsen bør det, etter § 314 annet ledd nr. 1, oppgis hvilken feil ved lovanvendelsen anken bygger på.

5.2.5 Straffutmålingen

Anker over straffutmåling er også relativt vanlige i tilståelsessaker. Selv om siktede gjøres kjent med påtalemyndighetens forslag til straff, og dersom han reagerer sterkt på dette har anledning til å ikke samtykke til tilståelsesdom, kan han naturligvis likevel være uenig i den straff som til slutt utmåles. Siktede kan eksempelvis mene at han ikke har fått et tilstrekkelig fradrag for sin uforbeholdne tilståelse eller være uenig i typen straffereaksjon. Siktedes anledning til å anke over straffutmålingen er den samme i tilståelsessaker som over dommer avsagt etter hovedforhandling.

---

¹⁴² Rt. 1990 s. 801

¹⁴³ Rt. 1991 s. 1235

¹⁴⁴ Rt. 1992 s. 136

6 Tilståelsessakenes fremtid

6.1 Innledning

I 2014 ble det oppnevnt et straffeprosessutvalg som fikk i oppgave å foreta «en bred vurdering» av någjeldende straffeprosesslov og legge frem forslag til ny straffeprosesslov. Utredningen, med lovutkast, ble avgitt 3. november 2016.

Utvalgets forslag innebærer en videreføring av ordningen med tilståelsessaker, men med noen endringer av både materiell, prosessuell og språklig karakter. Reglene for tilståelsessaker er inntatt som §§ 36-1 til 36-3 i forslaget.¹⁴⁵ Ordningen foreslås omdøpt til «forenklet behandling» og inntatt i kapitlet om tingrettens behandling av straffekrav på lik linje med hovedforhandlinger fremfor å plasseres på etterforskningsstadiet. En følge av omstruktureringen er at det vil måtte tas ut tiltale fremfor at siktelsen trer inn som tiltale. Den som i dag omtales som «siktede» i tilståelsessaker vil dermed kalles «tiltalte». For å unngå begrepsforvirring brukes likevel begrepene i dagens straffeprosesslov i den videre fremstillingen.

I forslagens § 36-3 første punktum foreslås også lovfestet at dom skal avsies ved rettsmøtets avslutning. I annet punktum pålegges dommeren å sende saken tilbake til påtalemyndigheten dersom vilkårene for dom ikke er til stede, med en bemerkning om hvorfor saken ikke kunne pådømmes. Dette er ikke lovfestet i någjeldende straffeprosesslov, men er fast praksis. Slik sett er forslagens § 36-3 lite mer enn kodifisering av denne.

Utvalget vurderte også spørsmålet om det er hensiktsmessig med ulike behandlingsspor på saksforberedelsesstadiet for små og store straffesaker. Konklusjonen var at det er vanskelig å finne egnede kriterier for å skille saker som krever utførlig saksforberedelse og saker som ikke krever dette fra hverandre med mindre retten særskilt tar stilling til behovet for saksforberedelse i den enkelte sak – hvilket i seg selv vil være ressurskrevende. Behovet for forenklet behandling ivaretas av ordningen med tilståelsessaker.¹⁴⁶ I 2017 konkluderte også det såkalte Graver-utvalget, som i sitt mandat ble bedt om å utrede muligheten for å etablere hurtigdomstoler for enkelte straffesaker, med at det er vanskelig å se for seg egnede kriterier for egne hurtigspor i straffesaker annet enn ordningen med tilståelsessaker.¹⁴⁷ Tilståelsessakene virker derfor å forbli den foretrukne ordning for hurtig domstolsbehandling av egnede straffesaker.

Enkelte av de foreslåtte endringene i regelverket omkring tilståelsessaker kan det være grunn til å kikke nærmere på. Ettersom arbeidet kun befinner seg på forslagsstadiet er det også større

---

¹⁴⁵ NOU 2016:24 s. 74

¹⁴⁶ NOU 2016:24 s. 414-415

¹⁴⁷ NOU 2017:8 s. 377

rom for debatt omkring de foreslåtte endringenes hensiktsmessighet enn i fremstillingen av eksisterende rettstilstand.

6.2 Siktedes samtykke

Utvalget foreslår at det ikke lenger skal være en forutsetning at siktede samtykker til tilståelsesdom. Dette er begrunnet med at den som søkes domfelt for et straffbart forhold ikke skal få velge sin egen behandlingsform.¹⁴⁸ Det forutsettes likevel at manglende samtykke og siktedes syn på valget av behandlingsform bør være sentrale momenter i vurderingen av om det er betenkelig å avsi tilståelsesdom. Påtalemyndigheten vil i sin begjæring også måtte informere retten om siktede har samtykket til slik dom eller i det hele tatt er forelagt spørsmålet. At påtalemyndigheten plikter å informere om dette søkes ivaretatt av utkastets § 36-2 bokstav e, ettersom manglende samtykke trekker i retning av at pådømmelse kan være betenkelig.¹⁴⁹

Tanken om at den som er mistenkt for en straffbar handling ikke selv skal kunne velge sin egen behandlingsform er forståelig. Samtidig betinger tilståelsesdom fortsatt at det avgis en uforbeholden tilståelse – eller for de to vegtrafikklovbestemmelsene en erklæring om skyld. Dermed vil enhver fortsatt kunne unngå å bli domfelt på denne måten ved å ikke avgi en uforbeholden tilståelse. Slik sett er forslaget nok også hovedsakelig prinsipielt begrunnet.

Samtidig vil forslaget ha konkrete følger i de eventuelle tilfeller der siktede har til hensikt å tilstå uforbeholdent i hovedforhandling, men ikke ønsker saken avgjort ved tilståelsesdom. I dag kan siktede fastholde en uforbeholden tilståelse fra første avhør helt til pådømmelse, men unnlate å samtykke til tilståelsesdom eksempelvis fordi han tross tilståelsen ønsker saken grundigere belyst.

Etter utvalgets forslag vil han i prinsippet kunne dømmes. I slike tilfeller har siktede ikke gjort noe for å tilskynde at saken avgjøres ved tilståelsesdom – utover å tilstå uforbeholdent i avhør. Samtidig vil hans eneste sikre metode for å unngå å bli domfelt etter en behandling han ikke er komfortabel med, idet han møter i rettsmøte, være å bryte med sine politiforklaringer for å forårsake at vilkårene for tilståelsesdom ikke er til stede. Deretter vil han ventelig på nytt avgi en uforbeholden tilståelse i senere hovedforhandling. Siktede kan da, med rette eller ikke, også frykte at hans uforbeholdne tilståelse i hovedforhandling tillegges mindre vekt som formildende omstendighet som følge av at han tidligere har avgitt en forbeholden forklaring i rettsmøte.

---

¹⁴⁸ NOU 2016:24 s. 424

¹⁴⁹ NOU 2016:24 s. 648

Selv om det ikke er grunn til å tro at påtalemyndigheten vil spekulere i dette, kan siktede oppleve at valget står mellom å sabotere den ressursbesparende saksavgjørelsen eller samarbeide til egen domfellelse i en behandlingsform han ikke er komfortabel med. På den annen side kan det spørres om det er hensiktsmessig å gi den som har gjort seg skyldig i en forbrytelse der bevissituasjonen er oversiktlig anledning til å fremtvinge en mer ressurskrevende domstolsbehandling kun fordi han selv er ukomfortabel med den prosessordningen påtalemyndigheten mener er egnet.

Bortfallet av kravet om samtykke også tenkes å ha enkelte nyttige sider. Der siktede er umyndig, men avgir en uforbeholden tilståelse og ønsker forholdet pådømt raskt og enkelt, kan saken da pådømmes ved tilståelsesdom uten vergers samtykke. Å ubetinget sperre tilståelsesdom der siktede nær myndighetsalder selv ønsker tilståelsesdom kan kanskje være uhensiktsmessig. Iherdig motstand fra siktedes verger vil nok likevel ofte gjøre tilståelsesdom betenkelig.

Å gå bort fra vilkåret om siktedes samtykke kan prinsipielt ha mye for seg, og vilkåret om at pådømmelse ikke må være betenkelig vil fortsatt gjelde fullt ut. Samtidig vil vilkåret om en uforbeholden tilståelse – eller skylderklæring – medføre at enhver fortsatt har mulighet til å sperre for tilståelsesdom ved å ikke avgi en slik forklaring. Da bør det nøye vurderes om det er hensiktsmessig at denne muligheten, for siktede hvis reservasjoner mot tilståelsesdom springer ut av en skepsis til den forenklete behandlingen fremfor et ønske om å unndra seg straff, skal komme i form av å gå tilbake på tidligere forklaringer i et rettsmøte der det normalt er forventet at man vil samarbeide til egen domfellelse.

6.3 Retten til forsvarer

Utvalget har videre foreslått en prosessuell endring i form av at siktede skal ha rett til forsvarer i alle saker der det er spørsmål om å idømme ubetinget fengsel, samfunnsstraff eller ungdomsstraff.¹⁵⁰

Endringen kan være et sterkt incentiv for mistenkte med utsikter til en ubetinget reaksjon inn til seks måneders ubetinget fengsel til å samarbeide til tilståelsesdom, og slik sett kan tiltaket være særdeles viktig i arbeidet med å øke andelen tilståelsessaker. Forsvarerbistand kan gjøre det mindre betenkelig for retten å pådømme et forhold i tilståelsessak, da siktedes interesser ivaretas av en fagperson, og vil kunne bidra til å styrke samfunnets tillit til ordningen. Endringen vil koste, i form av økte utgifter til oppnevnte forsvarere, men dersom tiltaket øker andelen tilståelsessaker markant vil det spares penger i andre ledd av saksbehandlingen.

---

¹⁵⁰ NOU 2016:24 s. 219-220

6.4 Straffetilsagn

Utvalget ble i sitt mandat eksplisitt bedt om å vurdere muligheten for å innføre et såkalt «plea bargaining»-system.¹⁵¹ Årsaken var hovedsakelig at en slik ordning kunne bidratt sterkt til å øke andelen tilståelsessaker. Utvalget kom til at en alminnelig «plea bargaining»-ordning – der ikke bare straff, men også subsumsjon og påtaleavgjørelse om enkeltposter er gjenstand for forhandlinger mellom påtalemyndighet og mistenkte – ikke var å anbefale. Subsumsjon og påtaleavgjørelse bør gjøres etter beste juridiske skjønn, ikke som resultat av forhandlinger med lovbrøyer. En omfattende avtale mellom partene som domstolen har begrenset mulighet til å gjøre noe med tar makt ut av domstolen så vel som offentlighet ut av rettspleien.¹⁵²

Utvalget anbefalte imidlertid at påtalemyndigheten skal kunne gi mistenkte som tilstår et konkret forhåndstilsagn om hvilken straff påtalemyndigheten vil be om. Dette er foreslått lovfestet i utkastets § 28-7, og vil i så fall være bindende for påtalemyndigheten såfremt det ikke oppstår slik situasjon som nevnt i lovutkastets § 29-8. Dersom det er gitt straffetilsagn følger det av utkastets § 36-2 bokstav c at dette skal oppgis i påtalemyndighetens begjæring. Retten vil ikke være absolutt bundet av tilsagnet, men kan etter utkastets § 32-3 første ledd bare gå utover straffetilsagnet når det er «klart at reaksjonsfastsettelsen ellers vil bli feil». Utvalget selv ser få betenkeligheter med en slik ordning,¹⁵³ også hva gjelder innskrenkningen i rettens frie reaksjonsfastsettelse. Dette begrunnes særlig med at utkastets § 36-2 bokstav c også krever at straffepåstanden er begrunnet, samt at retten altså i visse tilfeller kan fravike påstanden.

Et i utgangspunktet bindende straffetilsagn kan være en sterk motivasjon for mistenkte til å samarbeide med påtalemyndigheten og bidra til hurtig og enkel avgjørelse av saken. Hans reserverasjoner med hensyn til å få saken pådømt uten hovedforhandling vil kunne være langt mindre dersom han allerede har en viss idé om hvilken straff han kan vente.

Straffetilsagn kan være et særdeles effektivt tiltak i kampen for å øke andelen tilståelsessaker. Det er samtidig grunn til å utvise varsomhet når rettens anledning til å gå utover tilsagnet begrenses til der det er «klart» at å følge påtalemyndigheten påstand ville gi en gal reaksjonsfastsettelse. Det er ikke gitt at en slik skjønnsmessig terskel uten videre vil håndheves likt i enhver tingrett. En ordning med straffetilsagn kan også medføre at straffutmålingen over tid kan bære preg av forhandlinger og hestehandel fremfor kun faglig skjønn. Forslagets forventede bidrag til å øke andelen tilståelsessaker veier naturligvis tungt, men dersom forslaget følges opp bør det nok i det minste ledsages av klare signaler fra lovgiver om hvordan reglene om rettens anledning til å gå utover påstanden skal forstås.

---

¹⁵¹ NOU 2016:24 s. 96

¹⁵² NOU 2016:24 s. 378-379

¹⁵³ NOU 2016:24 s. 380

7 Avsluttende betraktninger

Det er prinsipielt viktig, både for den enkelte og for samfunnets tillit til rettsvesenet, at enhver sak som kan ende med straffedom gis en betryggende behandling. Hensynet til rettssikkerheten og uskyldspresumsjonen går som en rød tråd gjennom straffeprosessens regler, og rettssikkerhet er nok også det mest tungtveiende argumentet mot å lempe på reglene om blant annet bevisumiddelbarhet og kontradiksjon i straffesaker. Samtidig er straffesaker så ulikeartede, med store variasjoner i både bevissituasjon og mistenktes samarbeidsvilje, at et hurtigspor for avgjørelse av enklere straffesaker nok må sies å være både forsvarlig og nødvendig av effektivitetshensyn. Dette betyr imidlertid ikke at sakene nødvendigvis er lite alvorlige. Selv om de fleste tilståelsessaker dreier seg om straffbare forhold av relativt begrenset alvorlighet og straff idømmes det også jevnlig flere års ubetinget fengsel ved tilståelsesdom. Dette gjelder spesielt i narkotikasaker og saker om økonomisk kriminalitet.

En ordning med forenklet behandling av straffesaker må derfor fortsatt underlegges svært strenge vilkår for å sikre at ordningen ikke går på bekostning av rettssikkerheten. Flere av vilkårene for tilståelsesdom har derfor ivaretagelse av rettssikkerheten som sitt hovedformål. Spesielt sentralt i så henseende er vilkåret om at tilståelsesdom ikke må være betenkelig, som er ment å fange opp tilfeller der retten samlet sett finner at rettssikkerheten ikke ville blitt ivare tatt om tilståelsesdom ble avsagt.

Vilkårene for tilståelsesdom, især de materielle vilkår i strpl. § 248, virker i hovedsak å overholdes lojalt av domstolene. Det er likevel på det rene at det fortsatt gjøres feil i tingrettens anvendelse av vilkårene, og for tilståelsesdommer er det tilsynelatende vilkårene om uforbeholden tilståelse og at pådømmelse ikke må være betenkelig det oftest syndes mot.¹⁵⁴ Som vist i kapittel 3.9.1 inneholder selve § 248 også en inkurie ikke alle tingretter er bevisst. Inkurien oppstod for 17 år siden og er fortsatt ikke rettet opp, tross at vegtrafikklovbestemmelsen det vises til i 2012 også gjennomgikk vesentlige endringer.

I arbeidet med ny straffeprosesslov har straffeprosessutvalget foreslått enkelte tiltak med formål om å øke andelen tilståelsessaker. Utvalget har også vurdert muligheten både for å øke strafferammebegrensningen for tilståelsessaker opp til for eksempel 15 års fengsel, eller å lempe på kravet om uforbeholden tilståelse til fordel for en skylderkjennelse også i andre saker enn vegtrafikksakene omtalt i kapittel 3.9, men kommet til at dette ikke er å anbefale nett-opp av rettssikkerhetshensyn.¹⁵⁵

---

¹⁵⁴ Domstoladministrasjonens rapportserie 1/2014 s. 10-11 (figur 3)

¹⁵⁵ NOU 2016:24 s. 424-426

Tilståelsessakene har en sentral plass i hverdagen i landets tingretter, og ordningen har tross omdøpinger og endringer i vilkårene for dom en lang historie i rettspleien. Prosessordningen er et helt nødvendig alternativ til hovedforhandlinger for å holde etterslepet både hos påtalemyndigheten og i domstolene nede. Det meste tyder også på at ordningen i det store og hele fungerer godt. Med bakgrunn i lovgivers ønske om å få andelen tilståelsessaker ytterligere opp, og at straffeprosessutvalgets lovutkast bereder grunnen for en slik utvikling, er det også grunn til å vente at tilståelsessakene vil ha en enda større plass i tingrettens behandling av straffesaker i fremtiden.

Litteraturliste

Litteratur:

Andenæs, Johs, *Norsk straffeprosess*, 4. utgave ved Tor-Geir Myhrer, Oslo: Universitetsforlaget, 2009.

Bjerke, Hans Christian, Erik Keiserud og Knut Erik Sæther, *Straffeprosessloven kommentarutgave*, 4. utgave, Oslo: Universitetsforlaget, 2011. (2 bind)

Hov, Jo, *Rettergang*, Oslo: Papinian, 2010. (2 bind)

Kjerschow, Peder, «Tilstaaelser i straffesaker», 1933 (gjengitt i Rt. 1933 s. 1)

Lødrup, Peder, Knut Kaasen og Steinar Tjomsland (red.), «Karnov: Norsk kommentert lov-samling. 2», Oslo: Karnovs forlag 1994 [digital utgave, tilgjengelig via <https://www.nb.no/statsmaktene/nb/cbabc0d43f0a38624c01b757c81c2c13>] (siteret 23.04.2018)

Matningsdal, Magnus og Anders Bratholm (red.), *Straffeloven kommentarutgave*, 1. del, 2 utgave, Oslo: Universitetsforlaget, 2003.

Matningsdal, Magnus, «Tilståelsesdom», *Jussens Venner*, 05/2007 s. 251-272.

Matningsdal, Magnus, «Trafikksaker i forhørsretten», *Jussens Venner* 1983 s. 92-116.

Skeie, Jon, *Den norske straffeprosess*, 1. bind, 1939 [digital utgave, tilgjengelig via https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2012110705002] (siteret 20.04.2018)

Øyen, Ørnulf, *Straffeprosess*, Bergen: Fagbokforlaget, 2016

Norske lover og forskrifter:

Lover:

1687 Lov 15. april 1687 Kong Christian Den Femtis Norske Lov

1915 Lov 13. august 1915 nr. 5 Lov om domstolene (domstolloven – dl.)

1965 Lov 18. juni 1965 nr. 4 Lov om vegtrafikk (vegtrafikkloven – vtrl.)

1981 Lov 22. mai 1981 nr. 25 Lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven – strpl.)

1999 Lov 21. mai 1999 nr. 30 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

2001 Lov 18. mai 2001 nr. 21 Lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven – strgjfl.)

2005 Lov 20. mai 2005 nr. 28 Lov om straff (straffeloven – strl.)

2010 Lov 26. mars 2010 nr. 9 Lov om vergemål (vergemålsloven – vgml.)

1887 Lov 1. juli 1887 nr. 5 Lov om Rettergangsmaaden i Straffesager (straffeprosessloven) [Opphevet]

1902 Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) [Opphevet]

Endringslover:

1989 Lov 16. juni 1989 nr. 68 Lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven m.m.

1993 Lov 11. juni 1993 nr. 80 Lov om endringer i straffeprosessloven m.v.

2001 Lov 4. mai 2001 nr. 16 Lov om endringer i straffeprosessloven og domstolloven mv.

2002 Lov 28. juni 2002 nr. 55 Lov om endringer i straffeprosessloven mv.

2002 Lov 30. august 2002 nr. 67 Lov om endringer i rettergangsløvgivningen m.m.

2010 Lov 17. desember 2010 nr. 91 Lov om endringer i lov 18. juni 1965 om vegtrafikk

Forskrifter:

1985 Forskrift 28. juni 1985 nr. 1679 Forskrift om ordningen av påtalemyndigheten (påtaleinstruksen)

2011 Forskrift 12. august 2011 nr. 835 Forskrift om fjernmøter og fjernavhør i straffesaker

Forarbeider:

NUT 1969:3 Innstilling om rettergangsmåten i straffesaker fra Straffeprosesslovkomiteen (Komiteen til revisjon av straffeprosessloven)

NOU 1984:27 Ny påtaleinstruks

NOU 2006:10 Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter

NOU 2016:24 Ny straffeprosesslov

NOU 2017:5 En påtalemyndighet for fremtiden - Påtaleanalysen

NOU 2017:8 Særdomstoler på nye områder?

Ot.prp. nr. 35 (1978-79) Om lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffesakloven)

Innst. O nr. 37 (1980-81) Innstilling frå justiskomiteen om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)

Ot.prp. nr. 79 (1988-89) Om endringer i straffeloven og straffeprosessloven m.m (skjerpete strafferammer for voldsforbrytelser, straff for innførsel av pornografi, styrking av domstolenes fagkyndighet i saker om økonomisk kriminalitet, raskere behandling av straffesaker m.m)

Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetektsfengsling mv.)

Ot.prp. nr. 18 (2000-01) Om lov om endringer i straffeprosessloven og domstoloven mv. (forkynnelse av dommer og enkelte justeringer i to-instansreglene mv.)

Ot.prp. nr. 65 (2001-02) Om lov om endringer i rettergangslovgivningen m.m. (bortfall av funksjonsbetegnelser på domstolene m.m.)

Ot.prp. nr. 11 (2007-08) Om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte)

Prop. 141 L (2009-10) Endringer i straffeprosessloven mv.

Offentlig praksis:

Rundskriv:

Riksadvokaten (1969) *Dom i forhørsrett*, 21. april 1969 [RA-1969-2]

Riksadvokaten (2008) *Familievold*, 23. juni 2008 [RA-2008-3]

Rapporter:

Domstoladministrasjonen (2014) DAs rapportserie 1/2014 *Snubletråder i straffeprosessen - Kartlegging av opphevede straffedommer*, 30. mai 2014 [https://www.domstol.no/globalassets/upload/internett_fillister/da/publikasjoner/rapporter/2014/das-rapportserie-1-2014-snubletrader-i-straffeprosessen.pdf] (sitert 24.04.2018)

Domstoladministrasjonen (2016) *Domstolene i Norge, årsrapport 2016*, [<http://aarsmelding.domstol.no/data/2016/aarsmelding.pdf>] (sitert 24.04.2018)

Rettspraksis:

Der flere avgjørelser deler Rt.-henvisning brukes løpenummer (Inr.) for å presisere hvilken avgjørelse det vises til.

Rt. 1929 s. 367

Rt. 1939 s. 162

Rt. 1948 s. 390

Rt. 1951 s. 99

Rt. 1956 s. 295

Rt. 1956 s. 395

Rt. 1960 s. 1358

Rt. 1961 s. 888

Rt. 1962 s. 160

Rt. 1963 s. 817

Rt. 1966 s. 947
Rt. 1967 s. 463
Rt. 1968 s. 42
Rt. 1969 s. 179
Rt. 1969 s. 349
Rt. 1972 s. 114
Rt. 1973 s. 921
Rt. 1975 s. 459
Rt. 1975 s. 1107
Rt. 1975 s. 1109
Rt. 1976 s. 1537
Rt. 1977 s. 95
Rt. 1977 s. 431
Rt. 1977 s. 705 (lnr. 465)
Rt. 1979 s. 864
Rt. 1979 s. 1711 (lnr. 177)
Rt. 1980 s. 1003 (lnr. 86)
Rt. 1980 s. 1584
Rt. 1981 s. 355
Rt. 1982 s. 43
Rt. 1982 s. 808
Rt. 1983 s. 64
Rt. 1983 s. 455
Rt. 1986 s. 145
Rt. 1986 s. 341
Rt. 1987 s. 252 (lnr. 188)
Rt. 1987 s. 817
Rt. 1988 s. 1266
Rt. 1990 s. 801
Rt. 1990 s. 1019
Rt. 1991 s. 7
Rt. 1991 s. 1235
Rt. 1992 s. 136 (lnr. 38)
Rt. 1992 s. 538
Rt. 1992 s. 883
Rt. 1992 s. 897 (lnr. 1279)
Rt. 1992 s. 1466
Rt. 1994 s. 649
Rt. 1995 s. 926

Rt. 1999 s. 243
Rt. 2001 s. 1219
Rt. 2002 s. 478
Rt. 2003 s. 453
Rt. 2005 s. 559
Rt. 2006 s. 669
Rt. 2006 s. 809
Rt. 2007 s. 1040
Rt. 2013 s. 905
Rt. 2015 s. 844

LB-2006-82546
LB-2009-188964
LA-2010-12079
LA-2010-86832
LH-2010-116864
LA-2012-180165
LA-2013-210804
LE-2013-193736
LF-2015-141024
LF-2016-192094
LH-2017-56303
LH-2017-53526
LG-2017-37280

15-112314ENE-FOSN
15-106124ENE-OVRO
16-028113ENE-FOSN